Эхэ hайхан нютагаа эб хамта мандуулая!

БУРЯАД ҮНЭН

Бүгэдэ арадай газетэ

1921 оной декабриин 21-hээ гарана

1996 ОКТЯБРИИН 25
Намарай адаг шара нохой hарын 14
ПЯТНИЦА
гарагай 6
№205 (19545)
Газетын сэн хэлсээтэ.

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ТҮРҮҮЛЭГШЫН ЗАХИРАЛТА

Буряад Республикын Арадай Хуралай нэгэдэхи зарлалай арбан хоёрдохи сесси зарлаха тухай

Буряад Республикын Арадай Хуралай ээлжээтэ арбан хоёрдохи сессиие 1996 оной ноябриин 25-да Улаан-Үдэ хотодо зарлаха.

Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ
М. СЕМЁНОВ.

Улаан-Үдэ,
1996 оной октябриин 21.

Буряад Республикын Арадай Хуралай арбан хоёрдохи сесси дээрэ хаража үзэгдэхөөр хараалагдаhан асуудалнууд

"Эрдэм ба эрдэмэй-техническэ политика тухай" Буряад Республикын Хуули тухай (хоёрдохи уншалга).

"Буряад Республикын 1997 оной республиканска бюджет тухай" Буряад Республикын Хуули тухай.

"Буряад Республикын гадаадын экономическа ажал ябуулга тухай" Буряад Республикын Хуули тухай.

"Буряад Республикын хүн зонхие туберкулёзhоо хамгаалха тухай" Буряад Республикын Хуули тухай.

"Нютагай өөhэдын хүтэлбэрие эмхидхэхэ юрэнхы гол ёнонууд тухай" Буряад Республикын Хуулида хубилалтануд ба нэмэлтэнүүдые оруулха тухай" Буряад Республикын Хуули тухай.

Буряад Республикын Арадай Хуралай регламентда хубилалтануд ба нэмэлтэнүүдые оруулха тухай.

Буряад Республикын прокуророй тушаалда А. Ф. Покацкиие томилхо тухай Россин Федерациин Генеральна прокурорто зүбшөөлөө үгэхэ тухай.

Россин Федерациин субьектнүүдэй хуули гаргалгын үүсхэлтэйгээр Россин Федерациин Гүрэнэй Дүүмэдэ ородог хандалганууд тухай.

"Буряад Республикын ниислэл—Улаан-Үдэ хотын статус тухай" Буряад Республикын Хуули тухай.

"Гүрэнэй албанай стаж тооложо гаргаха гурим тухай" Буряад Республикын Хуули тухай.

Буряад Республикын Арадай Хуралай депутадуудай сессинүүдэй хүдэлмэридэ хабаададаг тухай мэдээсэл.

"Хуулиин проектнүүдые зохёолгын байдал ба саашанхи хараа зорилгонууд тухай" Арадай Хуралай 1995 оной ноябриин 23-най тогтоолой дүүргэлтэ тухай мэдээсэл.

Эрдэм hуралсалай эмхи зургаануудай хэрэгтэ зорюулжа, "юридическэ нюурнуудhаа суглуулдаг мүнгэн тухай" Буряад Республикын Хуули тухай.

ЭНЭ ДУГААРТАМНАЙ:

☐ hуралсалай, эмшэлэлгын эмхинүүдэй ядуу байдал тухай—*2-дохи нюурта.*

☐ Уран зохёолой залуу халаанда зорюулагдаhан тусхай хуудаhан—*4-5-дахи нюурнуудта.*

☐ Бэлиг суута үльгэршэн тухай дурсалга—*8-дахи нюурта.*

МЭДЭНЭ ГҮТ, МИИНТЭ БЕНЗИН ХААНАБ?

Сэлэнгын зүүн эрье. "Электромашина" ба шэлэй заводой баруун тээхэнэ хүрэжэ ошобол, хүндэтэ уншагшад, абажа ошоhон амhартынгаа дүүрэтэр хадыншье hуулгаар бензин юулэжэ абаха аргатайт. "Мэргэжэлтэдэй" хэлэhээр, автомашинада арай хэжэ болохогүйл хаш, харин "Дружба" түхэлэй хорөө тэрэ бензинээр hөөл улыгамаар хүдэлдэг. Үнимэhээ энээниие мэдэхэ заримашуул оройшье нулишөөр ядардаггүй юм байха. Теэд эндэмнай тэрэ коммунизмын үедэ байха гэлсэдэг дура хоргоороо, хэрэглэмжээрээ абажа байха заправка гүй юм, ушарынь угаа сошордомо байдалhаа.

Гайхалтайнь гэхэдэ, аяар 30-аад жэлэй туршада эксплуатацилэжэ байhан энэ үзэгдэлые баран мэдэдэг байхаhаа гадна, ушар шалтагаанийнь оложо ядадаг байха юм. Сэлэнгын эрье дээрэ, уhанhаа 10-20 метрэй зайда, газар дорохоо ёhотойл бензинэй хэбтэрэн гаража байhан хоёр (5х10 метртэй) галмай бии болошоhон. Эндэнь арбаад хонхогор нүхэнүүд малтагданхай, оройдоол 1 минута 10 секундын туршада 3 литрэй баанха дүүрэн бензин хэбтэрэн гаража байдаг юм.

Энээгээр бодоходо—хэды шэнэн бензин Сэлэнгэ руу үдэр hүнигүй ороноб. Хаанаhаа энэ ерэнэб? Эдэ олон жэлнүүд соо хэды комисси шалгааб—харюу үгы. Дээрэхэнэнь, 500-гаад метрэй зайда оршодог нефтебазаhаал гэжэ тухайлагдана, теэд баримта үгы. 40-өөд онуудаар газар доогуур татагдаhан 150 миллиметр бүдүүн соргын муудаhанhаа боложо, 100 тонно бензин газар руу шэнгэhэн юм, гэhэн мэдээнүүдшье бии. Тэрэнэй урдажа, шэнгэжэ үгы болотор 20-30 жэл хэрэгтэй юм гээдшье саарhа дансануудта бэшэгдээтэй. Юрэдөөл, эхин шалтагаанийень элирүүлхээр үшөө нэгэ комисси мүнөө хүдэлнэ. Тэрэнэй ажалаа дүүргэхэдэнь, дүнгүүдтэйнь тодорхойгоор таанадаа танилсуулхабди, хүндэтэ уншагшад.

Харин мүнөө дээрээ миинтэ бензинэй "заправка" хүдэлhөөр. hуулга, канистра барихан зон hубариhаар, Сэлэнгын уhан дам саашаа Байгал далай үдэр hүнигүй бузарлагдаhаар, аюулта "ундаар" хорлуулагдаhаар. Аяар 30-аад жэлэй хугасаада!

В. ШАГДУРОВ.

"БУРЯАД ҮНЭНӨӨ" ЗАХИЯЛ ДАА?

1997 оной

түрүүшьын хахад жэлэй захил хэхэеэ шамдыт!

Октябрь hара соо бүхы хүдөөгэйхид, мүн хотодо ажаhуудаг дайнай болон ажалай ветерануд, инвалидууд, олон хүүгэдтэй гэр бүлынхид иимэ хүнгэлэлтэтэй сэнгээр захил хэхэ аргатай:

1 hарын — 11010 мүх.
3 hарын —33030 мүх.
6 hарын —66060 мүх.

Бусад зон хотодо иимэ сэнгээр захиха юм:

1 hарын — 14160 мүх.
3 hарын — 42480 мүх.
6 hарын — 84960 мүх.

Редакцида ерэжэ, 30 мянган түхэригоор хахад жэлэй захил хэжэ болохо юм. Гадна дайнай инвалидууд 15 мянган түхэригоор захиха аргатай.

Хүндэтэ уншагшад! "Буряад үнэнөө" хүнгэлэлтэтэй сэнгээр захихаяа шамдаял даа!

Редколлеги.

САГ ОШОНО, ШАМДАЯЛ!

1997 оной түрүүшын хахад жэлэй захил хэлгэ ехэл хүндөөр үнэржэ байна. Энээниие доро дурадхагдаhан мэдээн гэршэлнэ.

Аймагууд	1996 оной октябриин 15-да захигдаа
Баргажанай	96
Бичурын	1
Заиграйгэй	45
Зэдын	38
Иволгын	49
Кижингийн	6
Кижингийнай	44
Окинскын	-
Селэнгын	77
Хурамхаанай	40
Хяагтын	5
Хориин	47
Мухар-Шэбэрэй	14
Ахын	101
Прибайкалиин	-
Хойто-Байгалай	2
Сэлэнгын	16
Түнхэнэй	121
Ивалгын ба Улаан-Үдэ хамтадаа	78
Бүхыдоо	*778*

Почтын албанай сэнгэй хэтэрмэ ехээр ургаhан дээрэhээ, мүн хотодо, хүдөөдэшье мүнгэнэй ехээр дуталдаhан ушарhаа захил хэлгэ иимэ хүшэрөөр үнэржэ байна. Хэды тиибэшье Ахын, Түнхэнэй, Баргажанай аймагуудта захил муу бэшээр үнэрнэ гэжэ хэлэлтэй. Харин тиихэдэ Хурамхаанай, Хэжэнгын, Зэдын, Яруунын, Хориин аймагуудта "Буряад үнэн" үсөөн захигдана.

Залуу уншагшадай тоо олошорхо бээ гэжэ ехэ найдагдана. Буряадай гүрэнэй университедэй буряад хэлэ бэшэгэй факультедэй багшанартай, оюутадтай уулзалга үнэргөө hэмди. "Үнэн" hониноо дэмжэхэ, захиха хүсэлтэй байhанаа тэдэнэр мэдүүлээ юм. Улаан-Удын бусадшье дээдэ hургуулинуудта, колледж болон лицейнүүдтэ hуража байhан буряад оюутад, буряад хэлэ шудалдаг hургуулиин шабинар, хүндэтэ багшанар! Таанадтаа хандажа, "Үнэн" hониноо дэмжэжэ, захижа уншахыетнай урялнабди.

Хүндэтэ уншагшад! Сагай хэды хүшэршье haa, аргыень оложо дуратай hониноо абаад лэ байhанайтнай түлөө манай редакциин коллектив үнэн зүрхэнэй баяр хүргэнэ. Улаан-Үдэдэ ажаhуудаг уншагшадтаа үшөө дахин hануулнабди: редакцидамнай (Каландаришвилиин үйлсын 23-дахи гэр, 3-дахи дабхарта 52-дохи кабинет) ерэжэ, 30 мянган түхэригоор хахад жэлэй захил хэхэ аргатайт.

Шамдагты, нүхэд!

Т. САМБЯЛОВА.

Орёо онсо байдал

hУРГУУЛИ, БОЛЬНИЦАНУУДАА ХААХАМНАЙ ГҮ?!

Улаан-Үдэ хотын республикын Профсоюзуудай байшан соо эрдэм hуралсалай, элүүрые хамгаалгын болон соёлой эмхи зургаануудай худэлмэрилэгшэдэй конференци hаяхан үнгэргэгдөө. Конференцидэ 235 делегат хабаадаха аад, 195 хүн сугларае. Буряад Республикын Президент Л. В. Потапов албанайнгаа хэрэгээр ондоо тээшэ ябаhан байба, харин Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ М. И. Семенов урилга абаад, юундэшьеб ерэгүй гэжэ делегадуудта мэдээсэл үгтэбэ.

Конференци худэлмэреэ эхилжэ, түрүүшын элидхэлээр эрдэм hуралсалай худэлмэрилэгшэдэй профсоюзай рескомой түрүүлэгшэ А. У. Монголонов үгэ хэлэбэ.

- Мүнөөдэр бюджетнэ hалбаринуудаа эгээл хүндэ байдалда ороод байна. Социальна талаараа доройтожо, тухандаа хүрөөд байhан багшанарай, медигүүдэй, соёлшодой митинг, буhалгаануудые хэжэ байhаниинь гайхалгүй. Хэдэн hараар салин хүлhэеэ абадаггүй багша хүн гэр бүлээ, өөрыгөөшье тэдхэхэ аргагүй болоод байна бшуу. hургуулинуудта багшанарай харанхалжа унаха ушарнууд дайралдана. Зариманиинь хилээмэнэй мүнгэтэй болохын түлөө недели соо 2-3 дахин шуhаяа үгэнэ. Багша хүн гээшэ эгээл энэрхы сэдьхэлтэй, помогон даруу зантай, тэсэбэритэй байха ёhотой, тезд иимэ байдалда ороод байхадаа саашаа тэсэхэ аргань үгы. Энэ hарын 4-7-8-най үдэрнүүдтэ манай республикын багшанар бүгэдэ Россин акцинуудые дэмжэжэ, митинг, буhалгаануудые үнгэргөө hэн. Хамта дээрээ 82 hургуули хоёр-гурбан үдэрэй туршада буhалгаалаа. Манай Правительство эдэ бүгэдые hайн мэдэжэ, хаража байгаад, юундэшьеб дуугай байhаар. Ерэхэ жэлдэ экономическа болон политическэ талаар байдал бүришье hүжэрхэ гэжэ мэдэнэбди. Финансын министерство Экономикын министерство хоёр 1997 ондо бюджетнэ hалбаринуудта мүнгэн багаар hомологдохо гэжэ эртээнhээ манда мэдүүлээ. Саашадаа юун болохонь гээшэб? Конференцидэ hуyhан Правительствын болон Арадай Хуралай түлөөлэгшэд энээн тухай тобшо мэдээсэл үгэхэ гү?" - гэжэ А. У. Монголонов асуудал табина.

Конференцидэ ерэhэн депутадуудай дундаhаа Буряад Республикын габьяата врач, эндокринологическа түбые даагша Надежда Андреевна Шоболова, национальна библиотекын ахамад мэргэжэлтэ Роза Иринчеевна Хамаганова болон бусад өөhэдынгөө худэлмэриин байдал тухай тобшо мэдээсэлнүүдые хэбэ.

Улаан-Удэ хотын 14-дэхи hургуулиин багша Клара Трофимовна Латкина иигэжэ үгээ эхилбэ: - "1997 ондо юумэн хубилхаяа байнагүй. Тээмэндэ Арадай Хуралай депутадуудай зүблоондэ хабаадалсаа hэм. Засаг баригшад hургуулинуудые түлбэритэй болгохоёо hананагүй, харин медигүүд тэрэ сагтаа шадажа абаа байна. Эндэ үгэ хэлэгшэдые бултыень дэмжэнэб, зүгөөр нүхэдүүд, дахинаа буhалгаа хэhэнэй хэрэг үгы ха юм. Президентдэ ороходомнай эрдэм hуралсалаархидта жэлэй дүүрэтэр мүнгэн үгтэхэгүй гэжэ хэлээ hэн. Теэд яахабибди?! hургуулинуудаа хаахамнай үлөө! Харана, шагнана гүбди, арад зонойнгоо онсо хүндэ байдалда ороод байhада, засагаархимнай хоорондоо хэрүүл ама гаргажа, зоноо гайхуулжа байха юм. Суг нэгэ ажал хэжэ байhан гэрhээ саашань хобоо гаргангүй, нэгэ таhалга соогоо бултадаа суглараад, хоорондохи хёмороото харилсаагаа шиидхэхэ байгаа ха юм",- гэхэдэнь, тэрэниие дэмжэжэ, альга ташалган болоно.

"Фтизиатрия" нэгэдэлэй ахамад медсестра У. М. Наумовагай хэлэhэн үгэнүүдтэ анхарал хандуулаагүйдэ аргагүй. "hүүлэй үедэ коллектив соомнай орёо байдал тогтоод байна. Медигүүдэй дунда наhа баралган олошороо. hаяхан маанадтай худэлдэг медсестра ажал дээрээ гэнтэ наhа бараа. Дээшээ гомдол барихын аргагүй: "Худэлхэ дурагүй haa, ажалhаа гарагты!" гэхэhээ бэшэ, hайн үгэнүүдые дуулагшагүйбди. Республика соо элдэбын халдабарита үбшэнүүдэй hүжэрөөд байhаниие булта мэдэнэбди. Илангаяа туберкулёз үбшэн. Дуулаа ёhотойт, эм домой үгы дээрэhээ hая больницаhаа туберкулёзоор тон хүндөөр үбшэлhэн аяар 216 хүн гэр гэртээ табигдаа. hанаад үзыт, хэды олон хүндэ энэ үбшэниинь халдахань гээшэб? Туберкулёзтой хүнүүдые эмнэжэ байhан медицинскэ худэлмэрилэгшэд өөhэдөө энэ үбшэндэ түргэн нэрбэгдэнэ. Манай эрилтэ иимэ: хэдэн hара абаагүй салин хүлhыемнай компенсацитайгаар түлэгты".

Элүүрые хамгаалгын эмхи зургаан октябриин 28-да буhалгаа эхилхэ тухайгаа мэдүүлбэд. Хэдэн hарын салин абаагүй медицинскэ худэлмэрилэгшэдые алишье талаhаань ойлгохоор лэ. Тиимэhээ медигүүдэй эрилтые дэмжээгүйдэ аргагүй. "Хэрбээ салингыемнай түлөөгүй haатнай, бүхы поликлиникэнүүдые, эмнэлгын газарнуудые хаахэбди, гансал БСМП-гэй түргэн туhаламжын отделени ажаллаад, тэндэ гансал зүрхэнэй хүндэ үбшэндэ нэрбүүлэгшэдые абахабди. Мүн тэрэ үедэ нарайлха болоhон эхэнэрнүүдтэ больницын үүдэн нээлгэтэй байха. Буhалгаанай үедэ медигүүд бүхы засаг зургаануудай байшангуудые тойроод, пикет хэхэ", - гэжэ тус hалбариин профсоюзай рескомой түрүүлэгшэ хэлэбэ. Ноябриин 5-да үнгэргэгдэхэ бүгэдэ Россин хамтаралай ехэ акциин урда тээ иимэ хэмжээ ябуулгануудай үнгэргэгдэхэеэ байhаниинь эли.

Холо захын Баунтын аймагай Багдарин тосхоной дунда hургуулиин директор Нина Саидовна Сергеева урда гаража, тобшохоноор баунтынхидай ажабайдал тухай хоорэбэ.

- Иигээд уданшьегүй 40 гаран градустай үбэлнай орожо ерэхэеэ удэр хоногоо тооложо байна. Энэ жэлдэ hургуулидамнай түлеэн багаар бэлэдхэгдээ, юундэб гэхэдэ, 3-да медигүүднай буhалгаалхань гэжэ мэдээсэбэ. hүүлээрнь Правительствын болон Арадай Хуралай түлөөлэгшэд А. Н. Жильцов Н. П. Линейцев хоёрто үгэ үгтэжэ, Анатолий Николаевич түрүүн урда гараба. Тэрэнэй депутадуудта дуулгаха юумэниинь гэхэдэ, энэ hарада Москваhаа 80 миллиард түхэриг мүнгэн зөөри дамжуулагдаха ёhотой аад, 10-ниинь лэ hаяар республикын бюджедтэ орохоёо байна. Харин жэлэй дүүрэтэр трансфертээр эльгээгдэхэ 200 миллиард мүнгэнэй ерээ haa, бюджетнэ hалбариинхид гурбан лэ hарынгаа салин абаха. Бэшэ гурбандань мүнгэн хүртэхэгүй гэжэ тэрэ тайлбарилба. Арадай Хуралай Социальна политикын талаар комитедэй түрүүлэгшэ Н. П. Линейцевтэ олон асуудалнууд табигдажа, нэгэ заримандань тодо харюунууд үгтөө.

Конференцидэ хабаадаhан хоёр министрнүүд С. Д. Намсараев (Эрдэм hуралсалай), Б. Г. Бальжиров (Элүүрые хамгаалгын) гэгшэд энэ хүшэр байдалhаа яагаад гараха тухайгаа өөhэдынгөө hанамжаар хубаалдабад. Сергей Дашинимаевич үгэ хэлэхэдээ: "Конференциин худэлмэреэр минии сэдьхэл ханабагүй. Мүнөөдэр эндэ 22 хүн үгэ хэлээ. Гансал зобожо, тулижа байhанаа мэдүүлхэhээ бэшэ, hэнэгтэй үгэнүүд дуулдаагүй. Жэшээнь, Анатолий Николаевич, Та зондо үнэн сэхыень хэлэхээ яанабта? Правительствын урда тээ табигдажа байhан асуудалаар хэхэ, бүтээхэ ажал тухайгаа эртээнhээ мэдүүлэн, тусхай программа бэлдээд, листовко шэнгеэр сааphан дээрэ тэрэнээ барлуулаад, эндэ hуyhан уладта тараагаад орхихо байгаа ха юмта. Энэ зал соо эрдэмгүй хүн гэжэ үгыл, булта сэхээтэн hуунад. Зүгөөр би эндэ хэлэгдэhэн багшанарай съезд тухай өөрынгөө hанамжые хэлэхээ hанаа hэм. Нүхэдүүд, Яхадта hая үнгэргэгдэhэн багшанарай съезд тухай жэшээнүүдые абажа хэлэнэт. Тэдэ хүршэнэрнай мандаа орходоо баян, мүнгэтэй зон ха юм. Хоёрдохёор, декабрь соо болохоёо байhан Буряад орондо ажаhуудаг арадуудай съездынхажуугаар оролсоhоной хэрэг үгы гэжэ hананаб, - гэжэ эрдэм hуралсалай министр мэдүүлээ. Заримашуул тэрэниень зүбшөөнэ хэбэртэй.

Эрдэм hуралсалай, элүүрые хамгаалгын болон соёлой эмхи зургаануудай худэлмэрилэгшэд конференци дээрэ тон шухала болоhон асуудал зүбшэн хэлсэжэ, тусхай шиидхэбэри баталан абабад. Удаань депутадууд бюджетнэ hалбаруу бухэнhөө таба-табан хүнhэ бүридэhэн зүбшэн тааралдуулгын совет hунгажа, энээгээр ажалаа дүүргэ.

* * *

Эндэ hуyhан Гүрэнэй Дүүмын депутат С. И. Найчукова конференциин hүүлээр бүлэг депутадуудтай уулзажа, олон асуудалнуудта харюу үгөө. Светлана Ивановна Ингушети ошоhоноо хөөрэбэ. Тэндэхи арадай ажабайдал манайхинhаа тон илгаатай, город тосхонуудынь hэргэжэ, барилга ехээр хэгдэжэ байха юм. Хүнүүдыньшье хүхюутэй, зугаатай. Манай республика Ингушетитэй адли экономическа сүлөөтэ зоно болгогдобол, нилээд ондоо болохо hэн. Россин Арэнэй банкнуудта мүнгэн үгы, байhан мүнгэмнай коммерсантнуудай гарта орожо, валюта болгогдоно. Тиигэжэ хари гүрэнүүдые тэжээнэ гээшэбди. Жэшээнь, август hарада хойто зүгэй ажалшадта 80 триллион түхэриг мүнгэн эльгээгдэhэн, тэрэниинь хүрэхэ газартаа ерээгүй, харгыдаа үгы болошоо. Мүнөө бэдэрэлгэдэ ороод байна. Ажабайдалаа hайжаруулха гэбэл, бидэнэр мүнөө байhан Россин Правительствые түргэн туташаалhаа буулгаха ёhотойбди. Гүрэнэй Дүүмэдэ абтаhан шиидхэбэринүүд бэелүүлэгдэнэгүй. Ондоогоор байдалнай hайжархагүй. Эндэ манай Правительство тухай хэдэн муу үгэнүүд хэлэгдэбэ, тушаалhаа буулгуулха гэжэ олон зон дурадхал оруулаа. Харин минии hанахада, Президент Леонид Васильевич Потапов арга шадалаа элсүүлэн худэлнэ, байдал hайжаруулхые hэдэнэ. Тэрэнэй хажууда 4-5 бэрхэбэрхэ, ухаатай, үнэн сэхэ хүтэлбэрилэгшэд байгаа haa, мүнөөдэр иимэ үзэгдэлнүүд болохогүй байгаа. Намда хүнүүд ерэхэдээ, депутат Клавдия Павловна Альцман тухай баhаа тиимэшэг хадхууртай үгэнүүдые дуулгана. Тэрэнэй Америкэ руу аяншалга хэhые би дуулаагүйб, зүгөөр "hунгагшадтаяа юундэ уулзадаггүйень би мэдэнэгүйб. Өөрhөөнь hураарайгты. Харин Леонид Васильевичтай би өөрөө хөөрэлдэхэб. hунгагшадтаяа уулзалганууды үнгэргэхэ ёhотой, ойлгохо байха, - гэжэ Гүрэнэй Дүүмын депутат С. И. Найчукова хэлэбэ.

Г. ЗАНАЕВА.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Улаан-Удэ хотын Соведүүдэй талмай дээрэ hаяхан үнгэргэгдэhэн митингыг үедэ.

В.МАТВИЕВСКИИН фото.

КОЛУМБИИН ЭЛШЭН САЙД: "ТАНАЙ ЕРЭЭДҮЙДЭ НАЙДАНАБ"

Танай эндэ хараhан юумэеэ тодорхойлон зураглахын тула поэт байха хэрэгтэй гэжэ Росси гүрэндэхи Колумбиин элшэн сайд господин Рамон Эмилио хэлэбэ.

Сэдьхэлэйнгээ мэдэрэлые юрын ушарта элшэн сайдуудай харуулдаггүйнь мэдээжэ. Харин четвергын удэшэ Буряад Республикын Президент Л. Потаповтай уулзахадаа, тэрэ бүхы hанаhанаа хэлэжэ, баяраа хубаалдаа.

Налгай зулгыгаар хүндэ хандалга-танай эндэхи зоной онсо шэнжэ. Тиимэ арадта ехэ удхатай hайн байдал ерэнгүй яахаб. Энэмни хадуужа абаhан юумэн бэшэ. Энэмни этигэмжэ. Зондоо алишье талаараа зохид ударидагшатай байнат. Тэрэ зориhондоо хүрэхэ хүн. Эгээл тиимэhээ танай бата бэхи ерээдүй ойртоо гэжэ Москва хотодохи дипломатическа түлөөлэлгын толгойлогшо саашань хэлээ hэн.

Тэрэ Л.В. Потаповай урилгаар Улаан-Удэ хото ерээ юм. Авиационно заводтой танилсалга айлшанай гол зорилго байгаа.

Элшэн сайд олзын хэрэг эрхилэгшэ бэшэ. Тэрэмнай мэдээсэгшэ ха юм. Тиигээшье haa, хоёр гүрэнэй аша туhа сахихын тула танай предприятиин хүтэлбэрилэгшэдөөр коммюнике баталбаб гэжэ Колумбиин дипломат тэмдэглэнэ.

Тэрээндэ вертолёдоор ниидэжэ үзэхэ арга боломжо олгогдожо, Улаан-Удэдэ гаргагдадаг агаарай машинануудай үндэр хэмжээнэй шанар харуулагдаа.

Түгэсхэлдөө Колумбиин посол Л.В. Потаповта уриhанайнь түлөө үнэн зүрхэнэй баяр баясхалан хүргэбэ.

Иимэрхүү харилсаануудай үүргээр республика руумнай мүнгэн hомологдоод, үйлэдбэри дээшэлжэ, хэдэн мяңган ажалай hууринууд нээгдэхэ зэргэтэй гэжэ Буряад Республикын Президент харюу үгэдөө тэмдэглэбэ. 1992 ондо Рио-де-Жанейрдэ үнгэрhэн Бүхэдэлхэйн экономическа хуралдаанай зуршалгаар Буряад Республикые тогтууритай хүгжэлтэтэй дэлхэйн модельнэ территори гэжэ уласхоорондын экспертнүүд шэлээ hэн гэжэ Л.В. Потапов hануулаа.

Буряад Республикын Президентын Росси гүрэндэхи Колумбиин элшэн сайдтай уулзалгада Правительствын түрүүлэгшын орлогшо Л.П. Табалаев байлсаба.

Буряад Республикын Президентын болон Правительствын хэблэлэй албан.

АРГА БОЛОМЖОНУУДАА БЭДЭРЭН

ОКТЯБРИИН 9-һоо 10 болотор Россин Федерациин Правительствын вице-премьер Олег Иванович Лобов түрүүтэй Россин Федерациин Правительствын комисси албанай хэрэгээр Буряад Республикын Муйскын райондо ерээд ошобо. Россин Федерациин зам харилсаанай министр А. А. Зайцев, Россин Федерациин экономикын министрэй орлогшо А. Г. Шановальянц, Россин Федерациин финансын министрэй орлогшо В. А. Петров, Россин "Трансстрой" Корпорациин акционернэ бүлгэмэй президент В. А. Брежнев, үндэсэй инвестиционно корпорациин түрүүлэгшэ Б. В. Петров комиссиин бүридэлдэ ерээ. Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Л. П. Табалаев, Буряад Республикын хэрилгын министрэй нэгдэхи орлогшо Е. А. Карасюк, Муйскын районой нютагай өөһэдын хүтэлбэриин захиргаанай гулваагай нэгдэхи орлогшо А. М. Чесноков болон бусад үндэр албашадые Таксимогой аэропортдо уттаһан байна.

Россин Федерациин Правительствын Сибирь болон Алас-Дурнын регионуудаар албанай хэрэгээр ябаха график-түсэбтэ Муйскын районоор ябалгада бага саг үгтэһэн байгаа. Баригдажа байһан Северомуйскын туннель БАМ-ай тус райондо айлшадай тогтолгын гол шалтагаан боложо үгөө гэжэ тэмдэглэгдээ. Вице-премьер О.И. Лобов түрүүтэй комисси Эрхүүгэй областиин, Красноярскын хизаарай захиргаануудай, Красноярскын болон Зүүн Сибириин түмэр замай хүтэлбэрилэгшэдтэй Эрхүү хотодо зүблөө үнэргэһэнэйнгөө удаа Нижнеангарск самолёдоор ерэжэ, эндэһээ албанай вагоноор Северомуйск станци хүрэхэ ёһотой байгаа. Һалхи шуурган, харалганһаа боложо комиссиин гэшүүд Таксимо ерэхэ баатай болоо.

Олег Иванович Лобов эндэ ерэн сасуугаа Муйскын болон Северобайкальскын захиргаануудай гулваанартай зүблөө үнэргэһэн байна. Хүрнэ районой захиргаанай зүгһөө И. М. Егоров үгэ хэлэжэ, районой мүнөөнэй байдал болон саашанхи түсэбүүд тухай комиссида тобшохоноор хоорэжэ үгөө. Муйскын районой хүтэлбэриин зүгһоо нютагай өөһэдын хүтэлбэриин захиргаанай гулваагай нэгдэхи орлогшо А. М. Чесноков үгэ хэлэжэ, промышленностиин мүнөөнэй байдал болон саашанхи хүгжэлтын хараа түсэбүүд тухай хоорэһэн байха юм. Северомуйск, Тоннельный, Разлив посёлогуудай хуушан гэрнүүдые задалжа, тэндэ ажаһуугшадые ондоо тээшэнь зөөлгэхэ асуудал үнинэй шиидхэгдхээр болоо гэжэ Анатолий Максимович хэлээ. Үмхирһэн гэрнүүдые задалаалгада, шэнэ байрануудые барилгада мүнгэн үгтэһэн юм. Тоо "Трансстрой" корпораци тэрэниие ондоо хэрэгтэ гаргажархёо. Россин Правительствын хэмжээндэ БАМ-да эльгээгдэһэн бүхы мүнгэнэй хойноһоо шанга хиналта бэелүүлэгдэхэ ёһотой гэжэ Анатолий Максимович баталһан байна.

Районой хүтэлбэрилэгшэдтэй комисси [illegible] гэшүүдтэ Таксимо посёлоттохи гэр байрануудые, баригдажа үүрэгдүй объектнүүдые харуулаа. Нютагай промышленность тухай хөөрэлдөөнэй гарахада, "Электрик" гэһэн ТОО-гой (директорынь С. А. Шергин) амжалтатай ажал тэмдэглэгдэбэ. Новгородско яармагта хабаадаһан тус предприятиин продукци дипломоор шагнагданхай.

Түбһөө мүнгэнэй ерэхые хүлеэжэ байнгүйгоор түсэ шадалаа элсүүлэн, шуран бэрхэ хүнүүдые хабаадуулжа, нютагай промышленностиие хүгжөөхые ороддохо ёһотойт гэжэ Олег Иванович сугларагшадта хандаһан байна. Гадна улахоорондын эмхинүүдтэй холбоо барисаа тогтоожо, инвестиционно конкурснуудта хабаадаха хэрэгтэй гэһэн һанамжа һайшаагдаа. Бүхы орон дотор хүшэр байдал тохёолдонхой гэшэ. Иимэ һандаралай саг та БАМ-ай зоные ашаглалга удааруулагдангүй яахаб даа. Энэ барилгада хабаатай асуудалнуудые һаяын саг та хүсэд һайнаар шиидхэгдэншьегүй байжа болохо. Экономикын, Финансын, Ой модоной ажахын министерствэнүүдэй мэргэжэлтэдые суглуулжа, БАМ-да хабаатай асуудалнуудые хаража үзөөд, аргагүй тухайгаа В. С. Черномырдинда мэдэсэхэбди гэжэ вице-премьер тэмдэглэбэ.

Удаань О. И. Лобов болон зам харилсаанай үндэсэн министр А. А. Зайцев "Гудок" газетын, "БАМ" киностудиин ба "Таксимо-ТВ" гэһэн нютагай телениденнин журналистнуудай асуудалнуудта хариусаа. Тэрэл үдэртөө правительственна комисси тусхай поездоор Северомуйск ошоо.

Үглөодэрынь, октябриин 10-да, Ангаракан станциһаа Олег Лобов болон комиссиин хэдэн гэшүүд Северомуйска туннель харахаяа буугаа. Удаань Буряад Республикын, Зүүн Сибириин түмэр замай, "БАМтоннельстрой" АО-гой, "Нижнеангарсктрансстрой" АО-гой хүтэлбэриин түлөөлэгшэдтэй зүблөө үнэргэжэ, комиссиин гэшүүд сугларагшадай асуудалнуудта тодо харюунуудые үгэһэн байна. Северомуйск посёлогой захиргаанай гулваа айлшадые посёлогтоёо танилсуулжа, туннельщигүүдэй байдал тушаа дэлгэрэнгыгээр хөөрөө. "Бамтоннельстрой" АО-гой ахамад инженер В. Н. Королько барилгын ямар эршэтэйгээр ябуулагдажа байһан тухай, бүхы дутагдалнуудтухай тогтобо. 1997 оной сентябрь һарада штольнидо, 1998 оной энэл һарада туннельдэ хоёр талаһаа уулзажа, 1999 оной эсэс багта туннель хүдэлжэ эхилхэ түсэбтэй. Харин мүнөө мүнгэгүйһөө боложо, барилгада ямаршье ажал хэгдэнэгүй шахуу. Зам харилсаанай министерство посёлогто саг зуурын гэрнүүдые барилгада мүнгэ һомолхоёо арсаа гэжэ тэмдэглэлтэй. Буряад Республикын бюджедһээ посёлогые хангалгада, гэр байрануудые барилгада мүнгэ һомолхо арга мүн лэ байхагүй. Түсэбөөр хараалагдаһан 150 метр туннелиин орондо 111 метр гаталагдаад байна. Тиихэдэ түсэбэй ёһоор 190 метрэй орондо оройдоол 37 метр штольни малтагдаа.

Барилгын эршые түргэдхөөгүй һаамнай, хэрэг байдал урагшаа ябахаяа болёо гэжэ зам харилсаанай министр А. А. Зайцев мэдүүлээ. Туннельщигүүдтэ салин хүлһыень саг соонь түлэхэ арга бэдэржэ, БАМ-ай участогай эгээн шухала барилгада анхарха саг ерээ гэһэн һанамжа дэмжэгдэһэн байна. 300 миллиард түхэригэй налогой түлбэриһөө сүлөөлжэ, энэ мүнгэ байгша оной үлэһэн һарануудта туннелиин барилгада, дээрэ дурсагдаһан посёлогуудые хангалгада гаргашалха тухай Экономикын министерствэдэ дуулгахыень Анатолий Александрович вице-премьерые гуйһан байна. Протоколдо оруулагдаһан энэ асуудал һаяын саг та шиидхэгдэхэ бээ гэжэ найдагдана. Байгша оной эсэс болотор туннельщигүүдтэ салин түлбэриин үри бусаагдаха гэжэ зам харилсаанай министр найдуулаа. Зам харилсаанай министерство болон "БАМтоннельстрой" акционернэ бүлгэм хамтын хүсөөр туннелиин барилгые түргэдхэжэ, 1998 он болотор абаһан уялгаяа дүүргэхэ байһан тухайгаа мэдүүлээ.

Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Л. П. Табалаев Северомуйскын туннелиин барилгада анхаржа, һайн дурадхалнуудые оруулһанайнь түлөө О. И. Лобовто баярые хүргоод, барилгадахи байдалые һаяын саг та һайжаруулхые ороддохобди гэжэ найдуулаа. Гүрэн дотортол адли манайшье республикада хүшэр байдал тохёолдонхой гэжэ Лев Павлович комиссиин гэшүүдтэ мэдэсэсэд, хуушан гэрнүүдые задалаалгада 5 миллиард түхэриг, Нижнеангарск посёлогто самолёдой ниидэхэ, бууха зурууд-харгы заһабарилгада 12 миллиард таһалжа үгэлгэдэ туһалхыень вице-премьерые гуйгаа. Зуруудай баригдабал, аэропорт түргэн нээгдэхэ гарагай [illegible] ашаанай болон пассажирска самолёдуудрепублик хойто зүгэй районуудаар ниидэдэг болохо.

Северомуйск посёлогой захиргаанай гулваа З. С. Рататова һууринда ажаһуугшадай ерээдүйн байдалтай танилсуулаа. 2 жэл үнэрһэн хойно туннель ашаглагдажа эхилхэдээ магадгүй. Тиихэдэнь посёлогуудые хэн тэдхэхэб? 1998-99 онуудай ерэхые хүлеэжэ байнгүйгөөр иимэ газарнуудта ажаһуугшадые хайшань зөөлгэхэ тухай шиидхэбэри эртээнһээ абажа байха хэрэгтэй гэжэ һанагдана.

Саг зуурын посёлогуудта ажаһуугшадые нүүлгэхэ тухай асуудал протоколдо оруулагдажа, тусгаар хаража үзэгдэхэ гэжэ Олег Иванович Лобов элидхэл соогоо тэмдэглээ. Зам харилсаанай министерство "Трансстрой" корпорацитай хамта зониие ондоо тээшэнь зөөлгэхэ талаар тусхай программа зохёожо, нютагай захиргаануудтай зүбшэхэ болоно. Муйскын районой нютагай захиргаанай гулваагай нэгдэхи орлогшо А. М. Чесноковой гуйлгаар зониие зөөлгэхэ талаар федеральна программа байгуулха тухай дурадхал протоколдо оруулагдаа. БАМ-ые бүхы орон барихан ха юм, тиимэһээ зарим тэды албан зургаануудта зониие зөөлгэхэ болэн бэшэ даабариие даалгажархихада, балайшье таатай бэшэл гэжэ Анатолий Максимович өөрынгөө дурадхал тайлбарилһан байна.

Зүблоонэй һүүлээр правительственна комисси тусхай поездоор Тындэ хото зорин ошоо. Энэ хотодо Хабаровскын хизаарай болон Амарай областной захиргаануудтай, Алас-Дурнын болон Байгал-Амарай түмэр замай хүтэлбэрилэгшэдтэй уулзалга үнэргөө.

В. БАЗАРОВ,
Муйскын районой нютагай захиргаанай гулваагай пресс-секретарь.

Аймагай түб Хурамхаан тосхонһоо арбан табаад километрэй зайда Шадай гэжэ нэрэтэй газарта Хурамхаанай колхозой ахалагша хонишон Борис Очировай отарын үбэлэйнь байра оршоно.

- Сагай хэды хүндэ хүшэр боложо, салин хүлһэнэй үгтэхэеэ болёошье һаань, даажа абаһан хонидоо адуулаад, шадал соогоо ажаллажа ябанабди, - гэжэ ахалагша хонишоной наһанай нүхэр Светлана Очирова хэнзэ ногоон дээрэ бэлшэжэ ябаһан хонидоо гэр тээшэнь залаха хоорондоо хэлээ бэлэй.

- Хонидтнай яһала олон ха юм. Бултадаа колхозойтнай гү? - гээд атарлан бэлшэжэ ябаһан һүрэг тээшэнь заажа, хонишон эхэнэрһээ асуугаад, Борис Эрдыниевичнай гэртээ гү? Уулзаха гүб?

- Баабаймнай өөрын хэрэгээр Улаан-Удэ ошонхой. Багашуултаяа, Цырма эгэшэтээ үлэнхэйбди. Тэдэнэр гэр

Үбэлжэлгэдэ хэр бэлдэнэб?

УРМАШАН БАЯСАХААР

байраяа дулаалжа байна һэн. Нажаржаанһаа эдэ үдэрнүүдтэ буунхайбди. Мартажа байбалби. Колхозоймнай хонид 300 шахуу. Бултадаа эхэ хонид. Монгол үүлтэрэй хусануудтайбди, - гэжэ манай асуудалда Светлана Очирова харюусаба.

Үнгэрэгшэ жэлдэ эндэхи хонишод һайнаар ажаллажа гарахан байгаа. Эдэнэр зуун эхэ хонин бүриһөө 82 хурьга абаа. Энэнь хадаа ажахы соонь эгээн үндэр үрэ дүн болоһон юм.

Мүнөө зундаа Шадайтахи эхэ хонидой отара дээрэ ажаллагшад хамтынгаа хүсөөр үбһээ хүсэд сабшажа абаа.

Оньһон техникын, трактор, машинын хоморой хомор, түлишэ-тоһодолгын зүйлнүүдэй үнэтэй сэнтэй боложо байһаниие хараадаа абан, ахалагша хонишон эмнигүүдые һургажа, морин косилкаар сабшалангуудайнгаа үбһэ ногоо хирган унагаажа, тэрэнээ хура бороодо оруулангүйгөөр, август һарын нарата үдэрнүүдые хэрэглэн, һүринүүд болгон, мүндэгэр оройтойгоор соможорхиһон байха юм.

Мүнөө Борис Очировай отара дээрэ эхэ хонидоо ороондо оруулалгын харюусалгатай хаһа ябажа байна.

Мүн тиихэтэй хамта хонишод харууһалжа ябаһан малайнгаа байрануудые дулаалжа, хашаа, хорёогоо шэнэлэн бодхооно. Хамаг эдэ хүдэлмэринүүд өөһэдын лэ хүсөөр хэгдэнэ. Юундэб гэхэдэ, урдынхидаа адляар ажахын хүтэлбэрилэгшэдтэ гү, али барилгын бригадын гэшүүдтэ найдаад ябаха саг мартагдаа бшуу.

- Өөртөөл найдаад хүдэлөө һаа, өөдэлхэ юм байна даа. Шинии түлөө хэн нэгэн ерэжэ, эндэ хони малай хойноһоо харууһалха бэшэ даа, - гэжэ Бористай зунай ааяма халуунай үеэр үбһэ хуряалгадаа бэлдэжэ байхадань хоөрэлдэхэдэм, хэлээ һэн.

- Манай колхоз дотор гансал Борис Очироваймнай бригада бүхы сабшалангуудаа морин косилкаар, мүн набтар, доро газарнуудайнгаа ногоо гар хажуураар сабшажа абаа һэн. Тиимэһээ тэдэнэй хүсөөр бэлэдхэгдэһэн центнер үбһэнэй өөрынь үнэ сэн бусадайхиһаа хямда гээшэ бээ, - гэжэ ажахын түрүүлэгшэ Дашадондупович Монтоев хэлээ һэн.

- Бористанай отарада хурьгадынь эхэһээ һалгаагдахадаа, үндэр шэгнүүртэй томо бэгэй байгаа. Энэ жэлэйнгээ ниитын малай үбэлжэлгэдэ түгэс бэлэдхэлгэйгээр хүрэжэ ерээд ябана, - гэжэ ажахын ахамад ветеринарна врач Л. Батуева хэлэнэ.

Алтан намарай налгай зохидхон бэлшээриин хаһые Борис Очировай бригадын бэрхэ гэшүүд ашагтайгаар хэрэглэн, хони малаа хэнзэ ногоон дээрэ шадабаритайгаар бэлшээн таргалуулжа, ондо оруулха хүсэлэнтэйгөөр хүдэлжэ ябахыень харахада, урмашан баясахаһаа ондоо юу хэлэлтэйб даа...

Г. БАДМАЕВ,
манай корр.

ШАГНАЛ

Ой модоной промышленностьда үни удаан саг соо ороддосо үүсхэлтэйгээр хүдэлмэрилһэнэйнь түлөө Буряад Республикын Президент 1996 оной сентябриин 13-най Зарлигаар "Селенгинскын ЦКК" гэжэ акционернэ бүлгэмэй хүдэлмэришэдые Буряад Республикын **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаба гэбэл:

Огородникова Надежда Васильевнае - техническэ хиналтын таһагай начальник.

Патлах Михаил Васильевичые - ухаалан зохёолгын-техническэ таһагай гол инженер.

* * *

Ажахын болон гүрэнэй зургаануудта үни удаан саг соо амжалтатайгаар хүдэлмэрилһэнэйнь түлөө Буряад Республикын Президент 1996 оной сентябриин 9-нэй Зарлигаар Буряад Республикын **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаба гэбэл:

Будунов Борис Иннокентьевичые - Загарайн аймагай Ключевской һууринай өөһэдын хүтэлбэриин захиргааниие толгойлогшо.

Малыгин Константин Евсеевичые - Бэшүүрэй аймагай захиргааниие толгойлогшын орлогшо.

Япханов Анцифер Михайловичые - Хурамхаанай хүдөөгэй захиргааниие толгойлогшын орлогшо.

Мүнөөдэр-Буряадай залуу уран зохёолшодой

ЗАЛУУШУУЛДА - ГОЛ АНХАРАЛ

Мүнөөдэр Буряадай залуу уран зохёолшодой 16-дахи конференци хүдэлмэреэ эхилхэнь гээшэ. Үе саг бүхы өөрын онсо удха шанартай гэдэг. Энэ манай ажамидаржа байhан үе сагнай урдынхида орходоо тад ондоо эрилтэнүүдые табина.

Һүүлэй үедэ манай орон дотор политикын болон экономикын талаар хэгдэhэн хубилалтануудта түшэглэн, бидэ түрэл хэлээ, үндэhэн соёлоо, ёно заншалаа hэргээхэ, тэрэнээ саашадань хүгжөөхэ талаар шэнэ арга боломжонуудые бэдэрхэ ёнотойбди.

Арбаад-хорёод жэлэй саада тээхи уран зохёолшодой суглаануд, уулзалгануд тэрэ сагайнгаа зорилго бэелүүлэн үнгэргэгдэг байhан гээшэ. Тиигэбэшье бидэ тэрэ сагта бии болоhон hайн заншалнуудые, хэмжээ ябуулгануудые үргэлжэлүүлхэ гэжэ ороддохо байнабди. Тиимэhээ энэ үнгэргэгдэхээ байhан конференциие юрын лэ залуу уран зохёолшодой уулзалга бэшэ, харин буряад уран зохёолой мүнөөдэрэй болон ерээдүйн асуудалнуудта зорюулха хэрэгтэй.

Мүнөө үедэ олон тоото асуудал манай зүрхэ сэдьхэл тамална. Һүүлэй үедэ буряад хэлэн дээрэ зохёол бэшэдэг залуушуул юундэ үсөөрөөб? Али энэ үшар буряад хэлээ наринаар сахидаггүй байhанаймнай шалтагаан гү? Магад, мүнөө үеын залуушуул уран зохёолhоо холодожо, ондоо эрмэлзэл шэлээ гү? Эдэ бүхы асуудал манай конференциин хэлсэгдэхэ бээ гэжэ hанагдана.

Уран зохёолшод хадаа гүрэл арадайнгаа хамаг бүхы ёно заншалые, хэлэ бэшэгые, эрдэм соёлые, hүр hүлдыень дээрэ үргэжэ ябадаг юм гэжэ мэдээжэ. Мүнөө үеын залуу бэлигтэн ахамад уран зохёолшодойнгоо нөөсэлhэн баялигые уг залгамжалан абажа ябана бшуу. Эгээл тиимэhээ тэдэнэрые дүмэхэ, дүнгэхэ гээшэ нангин хэрэг болоно.

Мүнөө үедэ манай Уран зохёолшодой холбоондо тус конференцидэ хабаадаха зорилготойгоор 41 гар бэшэг эльгээгдээд байна. Мүнөөдэрэймнай конференцидэ Улаан-Үдэ хотоhоо, Хурамхаанай, Баргажанай, Яруунын, Хэжэнгын, Мухар-Шэбэрэй, Хяаггын, Сэлэнгын, Захааминай, Түнхэнэй, Ахын, Кабанскын аймагуудhаа, Агын, Усть-Ордын автономито округуудhаа залуу уран зохёолшод хабаадахань. Тэдэнэр Яруунын "Булаг", Мухар-Шэбэрэй Исай Калашниковай нэрэмжэтэ, Хурамхаанай "Боолон-Түмэр", Түнхэнэй "Мунхэ-Сарьдагай" нэрэмжэтэ, Захааминай "Уран Дүшэ", Ахын "Сагаан дали" гэхэ мэтэ уран зохёолой нэгэдэлнүүдтэ хабаададаг байха юм.

Энэ конференцидэ хабаадагшад 3 секцидэ хубааржа, хүдэлмэриеэ ябуулха байна. Буряад поэзи болон прозын секциие поэт, Буряадай номой хэблэлэй ахамад редактор В. Б. Намсараев, ород прозоор уран зохёолшо К. Г. Карнышев, ород поэзиин секциие поэдүүд И. И. Игумнов, Б. С. Дугаров гэгшэд хүтэлбэрилхэ юм.

Энэ конференцидэ илажа гарагшад залуу уран зохёолшодой тусхай шангуудаар шагнагдаха байна. 1991 онhоо эхилжэ, Яруунын аймагай "Булаг" гэжэ нэрэтэй уран зохёолой нэгэдэл тусхай шан тогтоohон байна. Тэрэ шангай түрүүшын лауреадынь бэлигтэй уран зохёолшо Цыренжаб Бадмаев болоо hэн. Харин урдахи конференциин дүнгоор Зэдын аймагай бэлигтэй уран зохёолшо Александр Лыгденов энэ шанда хүртэhэн юм.

1993 ондо залуу зохёолшодой 15-дахи конференциин үедэ Захааминай аймагhаа гарахан врач Борис Васильевич Бандеев нотагайнгаа мэдээжэ поэт Мэлс Самбуевай нэрэмжэтэ үмсын шан тогтоohон юм. Тэрэ шангай түрүүшын лауреадынь Санжай-Ханда Дармаева болоо бэлэй.

Дээрэ нэрлэгдэhэн хоёр шангуудhаа гадна энэ жэлэй конференцидэ Ахын аймагай "Сагаан дали" гэhэн уран зохёолой нэгэдэлэй тусхай шан тогтоогдобо. Мүн Хяаггын аймагай захиргаанай М. Шихановай нэрэмжэтэ шан, Зүүн Сибириин соёлой болон искусствын академиин Полина Тигановагай нэрэмжэтэ шэнэ шангууд эрхим бэрхэ залуу уран зохёолшодто барюулагдаха болобо.

Ерээдүймнай уран зохёолой хуби заяан залуу бэлигтэйшүүлэй гарта гэжэ бү мартая. Эгээл тиимэhээ гүрэн түрэмнай, олзын хэрэг эрхилэгшэд манай конференциие дэмжэхэ бээ гэжэ найданабди.

Тимур ГОМБОЖАПОВ,
Уран зохёолшодой холбооной литературна консультант.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Залуу уран зохёолшодой үнгэрэгшэ конференцидэ хабаадагшадые харанат.

Бүлын альбомhоо.

Валим САМБАЕВ

Нажарни, нажар...
Нahaяа шамаараа тоолоноб.
Гурбадахи hарыншни нэгэ үдэр
Гулгаа юртэмсэдэ түрөөб.
Нажарни, нажар...
Намдаа гэhэн харгыгаа
Нугарhан нэгэ харгытай
Нэгэдүүлхэ шадалтай гүш?

ТУРАГ ШУЛУУН

Тураг шулуун тэбхыгээд,
Түүхэдэ тобойн үлөө.
Гэсэр хаанай илаhанай
Гэршэ тэмдэг болоо.
Тураг шулуун тэбхыгээд,
Сэдьхэлдэм тобойн үлөө.
Түрэл нютагаа эрьеhэнэйм
Түрүүшын тэмдэг болоо.
Тураг шулуун тэбхыгээд,
Нютагтам тобойн үлөө.
hубаряад жэрыhэн Саяанай
hубhа шүрэнь болоо.

Ирина ГОМБОИН

УЯН ГАРНУУДААР ЗОЛГОНОБ

Манатай үглөөгэй
Нюураа хатюулдаhан
дуhалнуудые
Унтариhаа дэбхэ,
Уян гарнуудаар золгоноб.
Уляангирай уужые
Угаажа ханзалха
ажалтай
Хүгжэм шэ эхэнэр
Миниии хорёо соо сэнгэнэ.
hарабша дороо гал
түлижэ,
Ори гансаараа сайгаа
hороходом,
Бороотой үглөөгүүр
бууhан айлшамни
Лянай харгыhаа.
аяшарhан хэбэртэй,
Хажуудам hуужа,
дээжэhээм хүртэжэ,
Гунигай уянга татана...

Лопсон ГЕРГЕНОВ

СЭСЭГХЭН

Сэсэгтэ дуратай hаашни би
Сэл хүхэ ургы болохоб
Шэрээ дээрэхи баглаа
соohоо
Шэртэн харахаб шамаяа.
Урихан хара нюдыеш
Угтан hэрихэб үглөөдөө
Уhалхаяа hарбайhан гарыеш
Уhанhаа ехээр хүлеэхэб
Хатаха сагайм ерэхэдэ
Хаяха болохош намай
Хатуу гараараа хамаагүй
Хагдарhан намай хамахаш.
Газарта шэдэгдээд
хэбтэхэдээ,
Гэшхэгдэн удангүй хатахаб
hүүлшынгээ намаанай
хататар
hэмээхэн нэрыеш дабтахаб.

ЭРМЭЛЗЭЛ

Хори гаран наhанай
"үндэрhөө"
Хойшоо эрьен харахадамни.
Тиимэшье дээрэ гараашьегүй
hаа,
Тархим эрьехээ hанана.
"Бурууга́й бэлшээриhэ"
холодоогүй намай
Буурал толгойтон хулисыт.
Алдуу эндүү болоо hаань,
Алхам хээгүйдэм, заhажа
үгыт.
Хорихон дабаа дабаашье hаа,
Халтиржа үзөөб харгыдаа
Шэлэжэ абаhан харгыhааш
зүгөөр
Шэлээрхэшье hаа
сухарихагүйб.
Дабажа гараhан "орьёлой"
үндэрhөө
Дээшээ үндын харахадамни
Үшоо үндэрнүүд урин яларнад
Үрдижэ тэндэш хүрэхэ юм
гүб?

Жаргалма БУДАЕВА

БУЯНТАЙХАН hУУЯЛ ДАА!

Арьяа—Баалын адистай
Арюун сэбэр аршаанаа
Аглаг тэнюун дэлхэй
дээрэ
Амсан байхамнай
болтогой!
Бурхан багшын
магтаалаар
Булаг аршаан
арюудхажа,
Баян уужам дэлхэй дээрэ
Буянтай hуухамнай
болтогой!
Түмэн зоной hургаалаар,
Түрэл арадаа гайхуулан,
Түрэhэн hайхан
тоонтодоо
Түбхитэн hуухамнай
болтогой!

КОМПОЗИТОР БАЗЫР ЦЫРЕНДАШИЕВТА

Ая гангаар анхилhан
Агын дуулим талада
Түрэл дайдаа суурхаhан
Түрөө дууша хүбүүн.
Жаран наhан жалга руу
Жарантай хүлэг гү,
Дүшэн жэлэй ажал -
Дүрбэн зуун дуунай хүгжэм.
Дуулим залуу наhанhаа
Дуулан ябааб дууетнай
Уянгата дууетнай шагнан
Уярнал даа зүрхэмни.

ЛАРИСА САНЖИЕВАДА

Мэлмэр сагаан шарайеш
Мэгдэн үзөөб дахинаа,
Тайзандахи дангинарhаа
Танаа илган харахааарби.
Жэгүүртэ жэргэмэл дуун
Жаргуулнал уярhан зүрхэ.
Үншэрhэн минии зүрхэндэ
Үндыжэ ерэбэл найдал.
Ямар hайхан hанал,
Ямар сагаан бодол
Дуунуудhааш ерэнэб,
Дууша манай дангина.
Уулзаhандаа шамтайгаа
Үршөөхэ байна заяагаа,
Уянгата дуу шагнан,
Уярнал зүрхэн, зүрхэн...

АБЫН ГУНИГ

Хоёр хүдэр хүбүүдэй
нэгэнэйнь
Хоротой абараар
нэрбэгдэhээр,
Буурал тархитай абынь
гашуудал
Багтанагүй үншэрhэн
зүрхэндэнь.
Балшар наhанайнь
түрүүшын алхамууд
Бүри тодо hанаандань
ерэhэн гү?
Абын омогорхол болоhон
хүбүүн
Амиды ябаха заяагүй байгаа
гү?
Үдэр бүри гуниг гашуудал
Үбгэнэй досоо ходо дүүрэн,
Үгэхэ байгааб өөрын наhаяа-
Уйлаха гээшэнь угаа
хайратай.
Амгалан тайбан байhан
гүрэндэ
Асари ехээр дайнайшье аюул
Олонхон бүлын эдир
хүбүүдэй
Ами наhыень таhалhан
хэбээрээ.

Дамба АБИДУЕВ

УЛААН—УДЭ

Үдэ Сэлэнгэ мүрэнэй
Үелhэн хоёр эрьеhээнь
Улаан-Үдэ хотомнай
Эхилэн ургаа бэлэй.
Дабталга:
Үргэн Сэлэнгын эрьедэ
Үдэшын hэбшээн hэрюухэн,
Үнэр баян хотомни
Улаан-Үдэм сэнгүүхэн.
Холын замаар ябахадаа,
Ходо шамаяа hанааб даа.
Үелhэн олон нүхэдтэй
Улаан-Үдэдөө золгонхойб.
Дабталга:
Эрдэм соёлой гуламта
Эрхим энээхэн солошни
Элдэб холын хизаараар
Эли болон тараал даа.

ЯБАГАН ШҮЛЭГ

Буряадтаа суутай,
Буурал толгойтой
Булат Жанчиповые
харабал,
Бурьялнал досоом
Хурса шүлэгэйнь
Хурдан аялга.

XVI конференци Улаан-Удэдэ хүдэлмэреэ эхилхэнь

Цыбигмит Дамдинжапова

ЭЛЬГЭЛХЭ НАНГИН ДУҺАЛ

Наһанайнгаа номой
нюурнуудынь ираһаар гэнтэ
Нарата нэгэ үдэрынь
нээхэдэжэ дурасхални һэрибэ.
Арбан табатайхан
аляа гүлмэр наһандаа
Алхам бүхэнөө
анхарха абаритай ябагдаа.
Үдэшын наранай
улайха сагай аажамда
Үргэлһэн хүнэгүүдни
үргэлжэ дуулан дүүжэндээ.
Үндэр эрьеһээ
үзэсхэлэнтэ зураг харагдаад,
Ульгэрэй орондол
үзэгдөө дүлииршэһэн намда.
Уһан - гэрэл соо
урбалдаһан сэнхир тэнгэри,
Угалзата бургаанад
ундалан эрьеэһээ нэнгэнэ...
Тээ холуур
тобир малнууд бэлшэнэ.
Томоотой үбгэдтэл
тулга уулануд дуурана...
Нюдэнэй шэмэг -
нютагай шарайһаа һаргаад,
Нилээд удаан
нэтэрэн тэндээ һуугааб.
Нэхэжэ ерээд эжым
нэгэш үгөөр зэмэлээгүй,
Хүлгэһэн нюдөөрни
хүлеэгдээгүй баярым таагаа гү?..
Аглагхан дайдаяа
адаглаһан тэрэ сагһаа
Аажамхан зурагынь
абажа хадагалаа һэм зүрхэндөө.
Элдин нютагайм
эрдэни субад шарайһаа
Эгээл нангин
эльгэлхэ дуһал сүршөөл һэм.

ДҮРБЭН АРБЫЕ АЛХААД

Гэгээн үдэрэй үндыхэ багаар
Гүнгэнэн дуулахадам
унтаридаа,
Гэнэхэн намдаа эжым
дүтэлэн,
Гэмэрэн хорогүй амыем
хаагаад:
Бүхы жаргалаа
дуулажархихаш,
Бөөлэжэ ходо бү байдаа, -
гэһээр,
Бодхоодог бэлэй өөгшөөн,
өөгшөөн...
Богониш даа, хонгорхон
наһан...
Дүрбэн арбые дүүлин
алхаад,
Дүмүүхэн эжынгээ хэлэһые
һанааб.
Дүүрэн жаргал эдлээ бэшэш
һаа,
Дүүрэн сэдьхэлтэй ходол
ябааб...
Сэсэгээр задарһан үнгын
үйлэнүүд
Сэдьхэлэйм хүрьһэндэ урган
байнал.
Сэбдэгэй сээжым хайраашье
һаань,
Сэлмэг үдэрөө сэгнэн һуунаб.
Гэрэй дүрбэн ханадал
тулгатай,
Гарбал угайм дугы -
үхибүүдтэйб.
Гантаһан зүрхэ гагнаха
шадалтай,
Гарым адхаха олон
нүхэдтэйб.
Гажарал баяраа гаталха
хубидаа.
Галтай, сайтай тахихаб
гуламтаа.
Гансаараа бэшэб - үри
бүлэтэйб,
Газар дэлхэйгээ гэшхэһэндээ
золтойб...

Дашама Доржиева

ДҮРАНАЙ МҮНХЭ ГАЛХАН

Дуран тухай дурдан дуулаха
Дууһашагүй галтай уран
мэдэрэл,
Дүшэнэй зүргэ дээр дуудаха
Дүлэбхин тамалшаха долгин
тэрэл.
Хайра дуранайм мүнхэ
галхан
Ханил нүхэртөө нэнгэхэб
аалихан.
Сээжэдэм багташагүй
байдал,
Сэдьхэлдэм таагдашагүй
найдал!
Эрьежэл байдаг инаг дуран
Эсэшэгүй байгаалиин Агуу
нюусал.
Мүшэтэ замбиин хүнүүд
баран
Мүхэшэгүй байдалай домог,
туужал.

СҮРАНЗАН-ДУРАН

Хадын мододой
Хагсуухан һэбшээндэ
Ханхинуур дуугаа
татахада,
Үнихэн хүлеэһэн
Үнжэгэн дураяа
Үгылэн зүрхэмни
гунигладаг юм.
Залинта аадарай
Замхан болиходо,
Задаран сэсэг
һалбардаг юм,
Сэдьхэлдэм мүндэлһэн
Сэбэрхэн дураяа
Сэгнэжэ зүрхэмни
уярдаг юм.

Екатерина Шенхорова

ХАРИЛСААН

Энэ дэлхэйн хүрьһэн соо
Элһэн боложо тарахабди.
Энгэр тобшынь тайлажа,
Эхэ газартаа хорохобди.
Эсэгэ Малаан тэнгэриеэ
Эсэс дээрээ дурдахабди.
Энээхэн наһанай мүнхэдэл
Эндүүржэ ябаһанаа
ойлгохобди.
Дэлхэйгээ тэбэрин эзэлхээр
Дэмы юундэ аашалнабибди?
Дошхон мориндол сагые
Тогтоохоёо оролдонобибди?
Дайдын һайханиие
шубуундал
Дуулажа жаргахаяа
яанабибди?!

. . .

Үглөөгүүр шамтай
золгоходом,
Үтэрхэн саашаа болонолши.
Үргэһэ нойроо алдаһандал,
Уһатуулан нюдөө
зогсонолши.
Үнжэгэн сагаан шарайдаш
Үхинэй гомдол бэшэнхэйб.
Үлиртэл уян бэедэш
Эхэнэрэй шэнжээр
шэнгэнхэйб.

Буряадай уран зохёолшод залуу халаандаа саг үргэлжын анхарал хандуулжа байдаг юм. Мүн энэшье удаа уран зохёолшод Ц.Р. Галанов, Г.Г. Чимитов, Ю.И. Будаев гэгшэд шэнэ зохёолнуудтай танилсажа байна.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Манай уншагшад Сандан Цыбиковэй шүлэгүүдтэй, суглуулһан дуунуудтай, оньһон үгэнүүдтэй танил болоһоор үнинэй.

Сандан Цырендоржиевич Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институт дүүргэд, Нарһатынгаа дунда һургуулида удаан хүдэлөө. Мүнөө райОНО-до методистаар ажаллана.

Хүгшэд, үбгэдһөө суглуулһан урданай дуунуудые, оньһон үгэнүүдые, мүн өөрынгөө шүлэгүүдые "Буряад үнэн", "Яруупа" газетэнүүдтэ хэблүүлжэ эхилһээр үнинэй ааб даа.

Мүнөө танай анхаралда Сандан Цырендоржиевич Цыбиковэй шэнэ зохёолнуудһаань дурадханабди. Зохёохы ажалдань саашанхи амжалта хүсэнэб.

Г. БАДМАЕВА,
Россин Федерациин Уран зохёолшодой хэлбооной гэшүүн.

БООСООН

(Рассказ)

Зунай намжаа халуун үдэрнүүд түгэсэжэ, ногоон эдеэшэжэ, үхэр малдаа үбһэ бэлэдхэхэ хаһа дүтэлөөд, хүн зоной сабшаландаа гараха бэлэдхэлэй хүлгөөн эхилбэ. Дундуур баян Бороодиин Балбар баһа үбһэ сабшаха хүсэлэнтэй, үглөөгүүр эртэ бодонхой хорой соогуураа урагша хойшоо гэшхэлнэ: "Байза, ямар аргаар тэрэ арба гаран десятина газарһаа үбһэ сабшажа абаха хүнбиб?" - гэжэ һанаа үнөөн болошонхой, иишэ тиишээ хараашалан, аса тармуураа, эриень орёожо уяһан хажуурнуудаа гэхэ мэтын үбһэндэ хэрэгтэй зүйлнүүдые нэгэ газарта суглуулна. Энэ үедэ мордоод ябаха моригүй, ган гэхэ нохойгүй, орожо амарха гэргүй хүдэр томо бэетэй хүйхэр Болсоо хүнгөөр гэшхэлэн дүтэлжэ ябаба.

Уданшьегүй эдэ хоёр золгожо, боосоо хэлсэбэ. "Ши намайе гурбан хоногой туршада хониной тарган мяхаар хүндэлэ. Тиигээд сабшаланһаашни үбһэ үдэр соо унагаажа, хоёрдохи үдэрынь суглуулжа, малаа үбэлжүүлхэ үбһэ абажа үгэбэлни, ши намдаа миниингээ унажа ябаха зэмсэгтэй мори барюулхаш", - гэжэ боосоо найруулба. Зэмсэгтэй мориёо, тарган хониёо харамнаһан Балбар хара буубашье, хоёр үдэр соо үбһэ бэлэдхэхэ гэжэ сэдьхэлдээ этигэнгүй, өөрөө сабшаха арга шадал үгы байһан тула тэрэниень зүбшөөбэ.

Гурбадахи хоногой түгэсхэлдэ тарган хонинойнь мяханһаа нюруушаг юумэн үлэбэ. Балбар баян энээниие хараад, ехэ уйдажа, муудажа: "Нэгэ арга бэдэрхэ болоол даа, үгы болбол, боосоогоо шүүгдэхээ байнам... Байза, муу болоһон айрагаа үглөөгүүр энэ шолмосто гаргажа, зорёон уулгаха болоол даа", - гэжэ бодобо.

Болсоо үглөөгүүр эртэ бодожо, үлэһэн мяхаяа эдеэд, гэрэй ээзэнэй үгэһэн айрагаар даруулаад, ехэ хүхюун дуугаа дуулан, сабшалан хүрэжэ, үбһэ ногоо унагаажа захалба. Үдэр соо унагаажа дууһахаб гэһэн Болсоо хоёр томо үргэн мүрнүүдые хээд байтарынь, гэнтэ доторынь мушхажа, худхажа эхилбэ. Нэгэ хэды хажуу тээшээ ошожо хүнгэрһэн хойноо, бүри тогтохоо болиходонь, боосоогоо шүүгдэхээ байһан Болсоо үмдэжэ ябаһан һагсагар томо үмдэеэ тайлажа хаяад:

"Гараха юумэниинь гараг,
Унаха юумэниинь унаг,
Хараха хүниинь харраг" -

гэжэ байжа үгэлэн, үнэртэй үндэр ногоо унагаажа, үдэшын боро хараанаар сабшажа дүүргэбэ. Үглөөдэрынь обоолжо тушаагаад, шүүһэн мориндоо мордожо, саашань наһанайнгаа ута зам үргэлжэлүүлээ гэхэ.

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

28, ПОНЕДЕЛЬНИК

КАНАЛ "ОРТ"

7.00 Телеутро.
10.00, 13.00, 16.00, 19.00, 02.00 Новости.
10.15, 19.20 "Новая жертва".
11.05 Поле чудес.
12.05 Человек и закон.
12.30, 20.35 Угадай мелодию.
13.10 В эфире ГТРК "Мир".
14.00 КВН-96.
16.15 Монетный двор.
16.20 "Космические спасатели лейтенанта Марша".
16.45 Марафон-15.
17.00 Звездный час.
17.40 "Элен и ребята".
18.05 Джэм.
18.30 Вокруг света.
20.10 Час пик.
21.00 Если...
21.45 Спокойной ночи, малыши!
22.00 Время.
22.40 "Багз-2": "Что происходит?".
23.45 Серебряный шар.
00.25 Футбольное обозрение.
00.55 Реальное кино.
02.20 "Пятница, 13".

КАНАЛ "РОССИЯ"

8.00 Утренний экспресс.
8.25 По дороге на работу.
8.35 Мак и Матли.
9.00 Вести.
9.15 Утренний экспресс-2.
9.45 Приемная доктора Богданова.
9.55 Ретро-шлягер.
10.20 Дорогая редакция.
10.50 "Санта Барбара".
11.45 Товары - почтой.
11.55 Русское лото.
12.35 Док. фильм.
12.50 Автограф.
12.55 Товары - почтой.
13.00 Вести.
13.20 Комедия "Бакенбарды".
15.00 Деловая Россия.
15.30 Футбол без границ.
16.00 Вести.
16.25 Иванов, Петров, Сидоров...

БУРЯТСКОЕ ТВ

17.05 Мультфильм.
17.25. "Династия", 116 с.
18.15 Театр и зритель.
18.30 Сны, рождающие легенды.
18.55 Сагай сууряан. Вопросы педагогики.
19.15 В стране синих гор.
19.45 Байгал.
20.00 Курьер.
20.10 Проблемы здравоохранения РБ.
20.35 Байкал.
20.50 Курьер-2.

КАНАЛ "РОССИЯ"

21.00 Вести.
21.20 V.I.P - особо важные персоны.
21.35 "Санта Барбара".
22.35 Джентльмен-шоу.
23.15 Детектив по понедельникам. "На острие ножа".
00.15 Телескоп.
00.45 Музыка всех поколений.
01.00 Вести.
01.30 Товары - почтой.
01.40 Прохладный мир.
02.05 Не спи и смотри.

"АРИГ УС"

16.00 Мультсериал "Еноты".
16.30 Нон-стоп лист.
16.35 Сериал "Супербой".
17.05 Аптека.
17.15 Путешествие в страну вкусов.
17.35 Мультфильм.
18.00 Благая весть.
18.30 Сериал "Антонелла".
19.20 Нон-стоп лист.
19.30 Музыкальный подарок.
19.45 Мы и налоги.
20.05 Х/ф "Анискин и Фантомас", 1 с.
21.15 6 новостей.
21.25 Скандалы недели.
21.55 "Анискин и Фантомас", 2 с.
23.05 Клуб всемирного юмора "12 копеек".

"ТИВИКОМ"

12.00 Анонс. Муз. канал.
13.00 Сегодня.
13.25 Сериал "Детективы Д.Х.Чейза"(Италия).
14.10 Программа В.Познера "Человек в маске".
14.45 Латиномания.
15.00 Сегодня.
15.15 Х/ф "День ангела".
16.25 Доктор Угол.
16.30 Русский альбом.
17.00 Сегодня.
17.15 Мир кино: "Без улик" (Великобритания).
19.00 Сегодня.
19.15 Анонс. Муз. поздравления.
20.00 Телегазета.
20.10 Мир кино: "Робокоп".
21.00 Итоги.
22.20 "Дерзкие и красивые".
22.45 Телегазета.
23.00 Док. сериал "Исчезнувшие цивилизации".
24.00 Сегодня.
00.35 Муз. канал.

"ОТБ"

6.30 Теледом.
7.20 Сууряан (новости на бур.языке).
7.30 ОТБ представляет "Подлеморье".
8.00 Зависит от тебя.
8.15 Месяцеслов.
8.25 Чрезвычайный канал.
8.55 М/ф "Незнайка в солнечном городе", 1, 2 ч.
9.30 ОТБ представляет "Серебряный ключик", повтор от 26 октября.
10.00 Реклама. Х/фильм "Дело Румянцева".
11.00 Лукоморье.
11.25 Music Box.
16.00 Альманах "Эврика".
16.20 М/ф "Кот в сапогах".
16.30 Блок Нот.
16.45 Реклама. Х/ф"Не сошлись характерами".
18.10 Русские императорские дворцы.
19.00 ОТБ представляет "Школьные годы"К 60-летию 42 шк., повтор от 27 октября.
19.30 Клип-презент.
20.00 "Двадцать ноль-ноль".
20.30 Реклама.
20.35 Сказка на ночь.

"3 КАНАЛ"

21.00 Мультфильм.
21.20 Курьер.
21.30 Х/ф "Маска".

29, ВТОРНИК

КАНАЛ "ОРТ"

7.00 Телеутро.
10.00, 13.00, 16.00, 19.00, 03.00 Новости.
10.15, 19.20 "Новая жертва".
11.05 Если...
11.45 Смехопанорама.
12.10 "Девочка и лев".
12.30, 20.35 Угадай мелодию.
13.10 В эфире ГТРК "Мир".
13.55 "Русский транзит", 3 с.
14.55 Мультфильм.
15.15 Брэйн-ринг.
16.15 Монетный двор.
16.20 "Космические спасатели лейтенанта Марша".
16.45 Мультитроллия.
17.10 Волшебный мир.
17.40 "Элен и ребята".
18.05 До 16 и старше...
18.30 Вокруг света.
20.10 Час пик.
21.00 Тема.
21.45 Спокойной ночи, малыши!
22.00 Время.
22.40 Х/ф "Холодное лето 53-го".
00.30 Хоккей. Евролига.
03.20 "Пятница, 13".

КАНАЛ "РОССИЯ"

8.00 Утренний экспресс.
8.25 По дороге на работу.
8.35 Мак и Матли.
9.00 Вести.
9.25 Утренний экспресс-2.
9.55 Эксповестник.
10.05 Ретро-шлягер.
10.30 Дорогая редакция.
10.55 "Санта Барбара".
11.50 Товары - почтой.
12.00 Автограф.
14.10 Товары - почтой.
14.15 Деловая Россия.
14.45 Иванов, Петров, Сидоров...
15.30 Проще простого.
16.00 Вести.
16.20 Магазин недвижимости.
16.25 Анонимные собеседники.
16.50 За околицей.
17.10 Лукоморье.

БУРЯТСКОЕ ТВ

17.35 Улгур.
18.05 Как живешь, ветеран?
18.30 Байгал.
18.40 Курьер.
18.50 Пульс.
19.20 На охране собственности.
19.55 В стране синих гор.
20.15 От Байкала до Атланты.
20.35 Байкал.
20.50 Курьер-2.

КАНАЛ "РОССИЯ"

21.00 Вести.
21.20 V.I.P - особо важные персоны.
21.35 "Санта Барбара".
22.35 Мужчина и женщина.
23.20 Тихий дом.
24.00 Музыка всех поколений.
00.15 Ночная жизнь городов мира.
00.45 Кто во что горазд.
01.00 Вести.
01.30 Товары - почтой.
01.40 Горячая десятка.

"АРИГ УС"

16.00 "Еноты".
16.30 "Супербой".
17.00 Аптека.
17.10 Вкусно, очень вкусно.
17.20 Сериал "Дела сердечные".
18.15 Благая весть.
18.45 "Антонелла".
19.35 Нон-стоп лист.
19.45 Сериал "Вавилон-5".
20.40 Музыкальный подарок.
20.55 Акулы пера: Л. Якубович.
21.55 6 новостей.
22.05 Нон-стоп лист
22.15 Х/ф "Близняшки".
23.40 Дорожный патруль.

"ТИВИКОМ"

12.00 Анонс. Муз.канал.
13.00 Сегодня.
13.15 Сериал: "Детективы Д.Х. Чейза", 4 с.
14.00 Лучшие цирки мира.
15.00 Сегодня.
15.15 Х/ф "Лекарство против страха".
16.45 Латиномания.
17.00 Сегодня.
17.15 Мир кино: "Письма незнакомому возлюбленному".
19.00 Сегодня.
19.15 Анонс. Муз. поздравления.
20.00 Телегазета.
20.10 Фестиваль мини-сериалов. "Тайные преступления", 3 с.
21.00 Герой дня.
21.30 Футбольный клуб.
22.00 Сегодня.
22.20 "Дерзкие и красивые".
22.45 Телегазета.
23.00 Времечко.
23.30 "Конюшня Роста. Л.Копелев живет в Кельне".
24.00 Сегодня.
00.35 Теннис в полночь.

"ОТБ"

6.30 Теледом.
7.20 Сууряан (новости на бур.языке).
7.30 "Русский Израиль".
8.00 Зависит от тебя.
8.15 Тележурнал "Здоровье".
8.25 Петербургские сезоны.
8.55 М/ф "Незнайка в солнечном городе", 3,4 ч.
9.30 Реклама.Х/ф "Профессионал".
11.20 Тележурнал "01".
11.50 Музыка в полдень.
16.00 Альманах "Эврика".
16.20 М/ф "Шапокляк".
16.40 Домино.
17.10 Реклама.Х/ ф "Волшебная сила искусства".
18.20 Московский Кремль, фильм 2.
18.50 М/ф.
19.00 "И свеча бы не угасла".
19.30 Клип-презент.
20.00 "Двадцать ноль-ноль".
20.20. Реклама.
20.25 "Наедине со всеми" (прямой эфир).

"3 КАНАЛ"

21.00 Мультфильм.
21.20 Курьер.
21.30 Х/ф "Ползком от гангстеров".

30, СРЕДА

КАНАЛ "ОРТ"

7.00 Телеутро.
10.00, 13.00, 16.00, 19.00, 01.15 Новости.
10.15, 19.20 "Новая жертва".
11.05 Тема.
11.45 В мире животных.
12.30, 20.35 Угадай мелодию.
13.10 В эфире ГТРК "Мир".
13.55 "Русский транзит", 4 с.
14.50 Мультфильм.
15.15 Брэйн-ринг.
16.15 Монетный двор.
16.20 "Космические спасатели лейтенанта Марша".
16.45 Кактус и Ко.
16.55 Домисолька.
17.15 Зов джунглей.
17.40 "Элен и ребята".
18.05 Тет-а-тет.
18.30 Вокруг света.
20.10 Час пик.
21.05 Чтобы помнили... Людмила Целиковская.
21.45 Спокойной ночи, малыши!
22.00 Время.
22.40 Фильм О. Стоуна "Небо и земля".
01.35 "Пятница, 13".

КАНАЛ "РОССИЯ"

8.00 Утренний экспресс.
8.25 По дороге на работу.
8.35 Мак и Матли.
9.00 Вести.
9.25 Утренний экспресс-2.
9.55 Ваш партнер.
10.05 Ретро-шлягер.
10.30 Дорогая редакция.
10.55 "Санта Барбара".
11.55 Товары - почтой.
12.05 Шаг за шагом.
12.15 21-й кабинет.
12.45 Мелодии и ритмы Индии.
13.00 Вести.
13.20 Х/ф "Опасный поворот", 1с.
14.35 Автограф.
14.40 Товары - почтой.
14.45 Деловая Россия.
15.15 Иванов, Петров, Сидоров...
15.55 Магазин недвижимости.
16.00 Вести.
16.25 Проще простого.

БУРЯТСКОЕ ТВ

16.55 Бамбаахай.
17.30 Сагай хүрдэ. Певцы родной природы.
17.55 Байгал.
18.10 Курьер.
18.20 Информационно-музыкальная программа.
18.40 В стране синих гор.
19.00 Пульс.
19.20 "Ракурс" представляет...
19.45 В стране синих гор.
20.05 К 40-летию творческой деятельности композитора Б. Цырендашиева.
20.35 Байкал.
20.50 Курьер-2.

КАНАЛ "РОССИЯ"

21.00 Вести.
21.20 "Санта Барбара".
22.20 Городок.
22.55 Х/ф "Отсрочка приговора".
00.35 Кто во что горазд.
00.50 Товары - почтой.
01.00 Вести.
01.30 Не спи и смотри.

"АРИГ УС"

16.00 "Еноты".
16.30 "Супербой".
17.00 Аптека.
17.10 Вкусно, очень вкусно.
17.20 "Дела сердечные".
18.15 Благая весть.
18.45 "Антонелла".
19.35 Нон-стоп лист.
19.45 "Вавилон-5".
20.40 Музыкальный подарок.
20.55 Ток-шоу "Я сама": Я предпочла карьеру мужу.
21.50 6 новостей.
22.00 Нон-стоп лист.
22.10 Х/ф "Одинокая женщина желает познакомиться".
23.45 Сериал "Специальный отдел: Ты меня не забудешь".

"ТИВИКОМ"

12.00 Анонс. Муз. канал.
13.00 Сегодня.
13.15 Сериал: "Детективы Д.Х.Чейза", 5 с.
13.55 Лучшие цирки мира.
15.00 Сегодня.
15.15 Х/ф "Девочка из города".
16.30 Чудесные годы.
16.50 Доктор Угол.
17.00 Сегодня.
17.15 Мир кино: "Океаны огня".
18.45 Латиномания.
19.00 Сегодня.
19.15 Муз. поздравления.
20.00 Телегазета.
20.10 Фестиваль мини-сериалов. "Тайные преступления", 4 с.
21.00 Герой дня.
21.30 Во саду ли, в огороде...
22.00 Сегодня.
22.20 "Дерзкие и красивые".
22.45 Телегазета.
23.00 Времечко.
23.30 Чемпионат России по шахматам.
24.00 Сегодня.
00.35 Меломания: Э. Хампердинг.
01.00 Кубок УЕФА: "Спартак" (Москва) - Гамбург.

"ОТБ"

6.30 Теледом.
7.20 Сууряан (новости на бур.языке).
7.30 "Русский Израиль".
8.00 Зависит от тебя.
8.15 Кроха.
8.30 Пятое колесо.
8.10 М/ф "Незнайка в солнечном городе", 5 и 6 ч.
9.10 Реклама. Х/ф "Дерсу Узала".
16.00 Альманах "Эврика".
16.30 М/ф "Про Сидорова Вову".
16.40 Новости кино.
17.00 Реклама .Х/ф "Семен Дежнев".
18.25 "Московский Кремль", фильм 2.
19.00 "Нить Ариадны".
19.30 Клип - презент.
20.00 "Двадцать ноль-ноль".
20.30 Реклама.
20.35 Сказка на ночь.

."3 КАНАЛ"

21.00 Мультфильм.
21.20 Курьер.
21.30 Х/ф "Боги, наверное, сошли с ума", 1 с.

31, ЧЕТВЕРГ

КАНАЛ "ОРТ"

7.00 Телеутро.
10.00, 13.00, 16.00, 19.00, 01.00 Новости.
10.15, 19.20 "Новая жертва".
11.05 Футбол. Лига чемпионов.
13.10 В эфире ГТРК "Мир".
13.35 "Русский транзит", 5 с.
14.50 Мультфильм.
15.15 Брэйн-ринг.
16.15 Монетный двор.
16.20 "Космические спасатели лейтенанта Марша".
16.45 Лего-го.
17.10 Тин-тоник.
17.40 "Элен и ребята".
18.05 Рок-урок.
18.30 Вокруг света.
20.05 Час пик.
20.30 Играй, гармонь любимая!
21.00 Моя семья.
21.45 Спокойной ночи, малыши!
22.00 Время.
22.40 Футбол. Лига чемпионов.
00.40 КВН-ассорти.
01.20 Футбол. Лига чемпионов. Обзор семи матчей.
02.45 Обоз.

КАНАЛ "РОССИЯ"

8.00 Утренний экспресс.
8.25 По дороге на работу.
8.30 Мак и Матли.
9.00 Вести.
9.25 Утренний экспресс-2.
9.55 Эксповестник.
10.05 Ретро-шлягер.
10.30 Дорогая редакция.
11.00 "Санта Барбара".
11.55 Тихий дом.
12.35 За околицей.
13.00 Вести.
13.20 Товары - почтой.
13.25 "Опасный поворот", 2 с.
14.35 Автограф.
14.40 Товары - почтой.
14.45 Деловая Россия.
15.10 Иванов, Петров, Сидоров...
15.55 Магазин недвижимости.
16.00 Вести.

БУРЯТСКОЕ ТВ

16.20 Мультфильм.
16.50 "Династия", 117 с.
17.40 Байгал.
17.55 Курьер.
18.05 В стране синих гор.
18.25 Ситуация. Возвращаемся к разговору.
18.45 Примите поздравления.
19.15 Народный Хурал за работой.
19.35 Творческий вечер композитора Б. Цырендашиева.
20.35 Байкал.
20.50 Курьер-2

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

КАНАЛ "РОССИЯ"

21.00 Вести.
21.25 "Санта Барбара".
22.30 Х/ф "Странник", 1 с. (США).
23.30 Богема.
00.20 Кто во что горазд.
00.35 Музыка всех поколений.
00.50 Товары - почтой.
01.00 Вести.
01.30 Не спи и смотри.

"АРИГ УС"

16.00 "Еноты".
16.30 "Супербой".
17.00 Аптека.
17.10 Вкусно, очень вкусно.
17.20 Нью-Йорк, Нью-Йорк.
18.10 Благая весть.
18.40 "Антонелла".
19.30 Нон-стоп лист.
19.40 "Вавилон-5".
20.35 Музыкальный подарок.
20.50 Те, кто...
21.10 Телеигра "Алло".
22.05 6 новостей.
22.15 Нон-стоп лист.
22.25 Х/ф "Мужчина за работой".
00.05 Катастрофы недели.

"ТИВИКОМ"

12.00 Анонс. Муз. канал.
13.00 Сегодня.
13.15 Сериал "Детективы Д.Х.Чейза", 6 с.
14.00 Лучшие цирки мира.
14.45 Латиномания.
15.00 Сегодня.
15.15 Х/ф "Один и без оружия".
16.30 Чудесные годы.
17.00 Сегодня.
17.15 Х/ф "Ответный огонь".
18.45 Доктор Угол.
19.00 Сегодня.
19.15 Анонс. Муз. поздравления.
20.00 Телегазета.
20.10 Фестиваль мини-сериалов. "Тайные преступления", 5 с.
21.00 Герой дня.
21.30 Радар-спорт.
22.00 Сегодня.
22.20 "Дерзкие и красивые".
22.45 Телегазета.
23.00 Времечко.
23.30 Чемпионат мира по рафтингу.
24.00 Сегодня.
00.35 Кафе "Обломов".

"ОТБ"

6.30 Теледом
7.20 Сууряан (новости на бур.языке).
7.30 "Старый парк".
8.00 Месяцеслов.
8.10 Клуб губернаторов.
8.40 Шесть соток.
9.00 М/ф "Незнайка в солнечном городе", ч. 7 и 8.
9.35 "Нить Ариадны" (повтор).
10.05 Реклама.Х/ф "Путешествие Гулливера", 1 с.
11.40 Лукоморье.
16.00 Альманах "Эврика".
16.25 М/ф "Шиворот навыворот".
16.35 Момент истины.
17.15 Реклама.Х/ф "Улица полна неожиданностей".
18.30 "Московский Кремль", фильм 3.
19.00 Эдгар Алан По.
19.30 Клип-презент.
20.00 "Двадцать ноль-ноль".
20.30 Реклама.
20.35 Сказка на ночь.

"3 КАНАЛ"

21.00 Мультфильм.
21.20 Курьер.
21.30 "Боги, наверное, сошли с ума", 2 с.

1 НОЯБРЯ, ПЯТНИЦА

КАНАЛ "ОРТ"

7.00 Телеутро.
10.00, 13.00, 16.00, 19.00, 01.10 Новости.
10.15, 19.20 "Новая жертва".
11.10 Моя семья.
11.50 Пока все дома.
12.25 Утренняя почта.
13.10 В эфире ГТРК "Мир".
13.55 "Русский транзит", 6 с. (закл.).
14.50 Мультфильм.
15.10 Брэйн-ринг.
16.15 Монетный двор.
16.20 "Космические спасатели лейтенанта Марша".
16.45 Встреча с композитором Евгением Крылатовым.
17.00 С утра пораньше...
17.40 "Элен и ребята".
18.05 Действующие лица.
18.30 Вокруг света.
20.15 Человек и закон.
20.45 Поле чудес.
21.45 Спокойной ночи, малыши!
22.00 Время.
22.40 Коломбо в детективе "Умереть некогда".
00.25 Взгляд.
01.30 Комедия "Однажды рядом".

КАНАЛ "РОССИЯ"

8.00 Утренний экспресс.
8.25 По дороге на работу.
8.35 Мак и Матли.
9.00 Вести.
9.25 Утренний экспресс-2.
9.55 Товары - почтой.
10.05 Ретро-шлягер.
10.30 Дорогая редакция.
11.00 "Санта Барбара".
11.55 Шаг из круга.
12.15 Торговый дом.
12.30 Наш сад.
13.00 Вести.
13.20 Товары - почтой.
13.30 "Опасный поворот", 3 с.
14.40 Автограф.
14.50 Деловая Россия.
15.20 Иванов, Петров, Сидоров...
16.00 Вести.
16.20 Магазин недвижимости.
16.25 Репортер.
16.40 Момент истины.

БУРЯТСКОЕ ТВ

17.20 Если у вас есть собака...
17.50 Курьер.
18.00 Толи.
18.30 Буряад орон.
19.15 Примите поздравления...
19.45 Панорама Бурятии.
20.00 Тележурнал "МТВ-регион".

КАНАЛ "РОССИЯ"

21.00 Вести.
21.25 "Санта Барбара".
22.25 Сам себе режиссер.
23.00 Евгений Миронов в х/ф "Любовь".
00.50 Товары - почтой.
01.00 Вести.
01.35 Эстрадный спектакль "Слушать подано".

"АРИГ УС"

16.00 "Еноты".
16.30 "Супербой".
17.00 Аптека.
17.10 Вкусно, очень вкусно.
17.20 Телеигра "Деньги... Деньги? Деньги!".
18.10 Благая весть.
18.40 "Антонелла".
19.30 Нон-стоп лист.
19.40 "Вавилон-5".
20.35 Музыкальный подарок.
20.50 Ток-шоу "Профессия".
21.45 6 новостей.
21.55 Нон-стоп лист.
22.05 Х/ф "На подмостках сцены".
23.45 Чай-клуб.
00.15 Шоу "Пальчики оближешь".

"ТИВИКОМ"

12.00 Анонс. Муз.канал.
13.00 Сегодня.
13.15 Сериал "Детективы Д.Х.Чейза", 7 с.
14.05 Лучшие цирки мира.
14.35 Чудесные годы.
15.00 Сегодня.
15.15 Х/ф "Похищение чародея".
17.00 Сегодня.
17.15 Мир кино: "Рейнбоу Драйв".
18.45 Латиномания.
19.00 Сегодня (Новости НТВ).
19.15 Анонс. Муз. поздравления.
20.00 Телегазета.
20.10 Фестиваль мини-сериалов. "Тайные преступления", 6 с.
21.00 Герой дня.
21.30 Трюкачи Голливуда.
22.00 Сегодня.
22.20 "Дерзкие и красивые".
22.45 Телегазета.
23.00 Времечко.
24.00 Сегодня.
00.35 Муз. канал.
01.00 Кубок Кубков: "Локомотив" (Москва) - "Бенфика" (Португалия).

"ОТБ"

6.30 "Теледом".
7.20 Сууряан (новости на бур.языке)
7.30 "И свеча бы не угасла".
8.00 Тележурнал "Здоровье".
8.10 Звездный дождь
8.55 М/ф "Незнайка в солнечном городе", 9 и 10 ч.
9.35 Реклама.Х/ф "Путешествие Гулливера", 2 с.
11.10 Синемания.
11.40 Блок Нот.
16.00 Альманах "Эврика".
16.20 М/ф "Бабушкин зонтик".
16.30 Бесконечное путешествие.
17.00 Реклама.Х/ф "Баллада о Беринге и его друзьях".
18.40 Ералаш.
19.00 "Старый парк".
19.30 Клип-презент.
20.00 "Двадцать ноль-ноль".
20.20 Реклама.
20.25 "Наедине со всеми" (прямой эфир).

"3 КАНАЛ"

21.00 Мультфильм.
21.20 Курьер.
21.30 "Боги, наверное, сошли с ума", 3 с.

2, СУББОТА

КАНАЛ "ОРТ"

9.00 М. Пуговкин в х/ф "У матросов нет вопросов".
10.25 Мультфильм.
10.45 Домашняя библиотека.
11.00, 16.00, 19.00 Новости.
11.10 Слово пастыря.
11.30 Не зевай!
12.00 Утренняя почта.
12.40 Смак.
13.00 Возвращение в Третьяковку.
13.30 Х/ф "Идиот".
15.30 Под знаком "Пи".
16.20 "Возвращение на остров сокровищ", 9 с.
17.10 Америка с М. Таратутой.
17.40 Родительский "терроризм".
18.00 Тина Тернер. Дороги мирового турне.
18.15 Колесо истории
19.20 Ералаш.
19.50 В мире животных
20.30 Золотая серия. Х/ф "Миссия в Кабуле", 1 с.
21.45 Спокойной ночи, малыши!
22.00 Время.
22.40 "Миссия в Кабулс", 2 с.
24.00 Каламбур.
00.30 Х/ф "Печать зла".

КАНАЛ "РОССИЯ"

9.00 Вести.
9.25 Лукоморье.
9.50 Мультфильм.
10.20 Мак и Матли.
10.45 По вашим письмам.
11.15 Книжная лавка.
11.30 Вертикаль.
12.00 Вести в 11.
12.15 Здоровье.
12.30 Доброе утро!
13.00 Врача вызывали?
13.30 Анонимные собеседники.
14.00 Поэт в России больше, чем поэт.
14.30 Проще простого.
15.00 Мультфильм.
15.15 "Тайна Сахары", 7 с.
16.10 Ничего, кроме...
16.25 Де-факто.
16.50 Музыка на десерт.
17.05 Сад культуры.
17.35 Своя игра.
18.05 Бриллианты мирового балета. Ольга Лепешинская.
18.45 Смех смехом.
19.00 Вести.
19.20 Совершенно секретно.
20.15 "Королева Марго", 16 с.
21.15 Субботний вечер. Посвящается Аркадию Райкину.
22.40 Рек-тайм.
22.55 Международный женский турнир по теннису "Кубок Кремля".
24.00 Программа "А".
01.00 Вести.
01.30 Х/ф "Буйство".

"АРИГ УС"

9.00 М/ф "Том и Джерри".
10.00 Детский сеанс: "Мама".
11.30 Это мы не проходили...
11.55 Нон-стоп лист.
12.00 Сериал о природе "Дикая природа Австралии", ч. 8.
12.55 Х/ф "Символы жизни".
14.25 Нон-стоп лист.
14.35 Х/ф "Их знали только в лицо".
16.05 Г. Уланова в фильме-балете "Ромео и Джульетта".
17.35 Шоу Бенни Хилла.
18.00 Благая весть.
18.30 Х/ф "След красной помады".
20.15 Музыкальный подарок.
20.30 Нон-стоп лист.
20.40 Х/ф "Повесы".
22.30 Назло рекордам.
23.00 Х/ф "Ноктюрн для барабана с мотоциклом".

"ТИВИКОМ"

9.00 Анонс. Муз. канал.
10.00 Энциклопедия чудес.
10.30 Программа для детей "Улица Сезам".
11.00 Сериал: "Дети против монстров".
11.30 Мультсериал "Контен и господин Мольер".
12.00 "Тарзан".
12.30 Времечко.
13.00 Чудесные годы.
13.50 "Детективы Д.Х. Чейза", 8с.
14.35 Латиномания.
15.00 Сегодня.
15.15 Телегазета.
15.30 Герой дня.
16.00 Школьное ТВ.
17.00 Анонс. Сериал "Боишься ли ты темноты?".
17.30 Футбольный клуб.
18.00 Муз. поздравления.
19.00 Сегодня.
19.15 Фестиваль мини-сериалов. "Тайные преступления", 7 с.
20.05 "ТИВИКОМ" представляет "АВТОЭКСПРЕСС".
20.30 Наше новое кино: "Он свое получит".
22.00 Телегазета.
22.10 Мир кино: "Гувер против братьев Кеннеди", 1 с.
24.00 Сегодня.
00.35 Эротические шоу мира.

"ОТБ"

9.00 М/ф"Чудеса на виражах".
10.35 Китай.
11.05 Реклама.Х/ф "Леди Ястреб".
12.30 "Большой Кремлевский дворец", фильм 1.
13.00 Реклама.Х/ф "Дети Дон Кихота".
14.20 Уроки русского языка.5 урок.
14.40 Реклама.Х/ф " Десять негритят", 1 и 2 с.
17.00 Клип-презент.
20.00 Реклама.
20.05 "Русский Израиль".
20.30 М/ф.
20.50 "Лица знакомые и незнакомые".
21.20 Реклама.Х/ф "Фанат", 1 и 2с.

"3 КАНАЛ"

18.00 Мультфильм.
18.20 "Судьба принцессы", ч. 7.
18.50 Х/ф "Золотой теленок", 1 с.

3, ВОСКРЕСЕНЬЕ

КАНАЛ "ОРТ"

8.55 Е. Цыплакова в х/ф "Школьный вальс"".
10.30 Мультфильм.
11.00, 16.00, 02.05 Новости.
11.15 Непутевые заметки.
11.30 Пока все дома.
12.10 Утренняя звезда.
13.00 Служу России!
13.30 Играй, гармонь любимая!
14.00 В городе N.
14.30 Подводная одиссея команды Кусто.
15.25 Смехопанорама.
16.25 Клуб путешественников.
17.15 Мультфейерверк.
18.00 Как-то раз...
18.15 Счастливый случай.
19.05 Комедия "Московские каникулы".
21.00 Время.
21.55 Решающая игра чемпионата России по футболу.
00.10 Х/ф "Новые американские граффити".
02.25 Американский футбол.

КАНАЛ "РОССИЯ"

9.00 Лукоморье.
9.30 Мультфильм.
9.50 Спортлото.
10.00 Мак и Матли.
10.20 Мультфильм.
10.30 Российское бюро путешествий.
11.00 Устами младенца.
11.30 Присяга.
12.00 Вести в 11.
12.15 Кремлевские няньки.
12.55 Человек на земле.
13.25 Книжная лавка.
13.55 Телетеатр. "Ездовой Копешкин".
14.25 Проще простого.
14.55 Грош в квадрате.
15.25 Х/ф "Отряд "Д".
16.45 Ничего, кроме...
17.00 В мире животных.
17.30 Караоке по-русски.
17.00 Репортер.
18.15 Футбол без границ.
18.45 У всех на устах.
19.00 Вести.
19.25 Волшебный мир Диснея.
20.25 "Королева Марго", 17 с.
21.25 У Ксюши.
22.00 Зеркало.
22.55 "Королева Марго", закл. серия.
23.55 Репортаж ни о чем.
00.10 К-2 представляет...
01.05 Лучшие игры НБА.

"АРИГ УС"

9.00 Мультсериал "Омер".
9.55 "Флиппер-2".
10.45 Дикая природа Австралии, ч. 9.
11.50 Х/ф "Сказка о царе Салтане".
13.10 Нон-стоп лист.
13.20 Шоу Бенни Хилла.
13.50 Х/ф "Большие деревья".
15.20 Док. сериал "По следам Всемогущих": "Остров трех загадок".
15.50 Мультфильмы.
16.05 Благая весть.
16.35 Х/ф "Река плохого человека".
18.15 Нон-стоп лист.
18.25 Х/ф "Екатерина Воронина".
20.05 Музыкальный подарок.
20.15 Ток-шоу "Мое кино".
21.00 Х/ф "Алжир".
22.45 Вы - очевидец.
23.15 Диск-канал.

"ТИВИКОМ"

9.00 Анонс. Муз. канал.
10.00 Энциклопедия чудес.
10.30 "Улица Сезам".
11.00 "Дети против монстров".
11.30 Мультсериал: "Контен и господни Мольер".
12.00 "Тарзан".
12.30 Русский альбом: Гр."Настя".
13.00 "Чудесные годы".
14.35 Русский альбом.
15.00 Сегодня.
15.15 Телегазета.
15.30 Спортивная программа.
16.00 Школьное ТВ.
17.00 Анонс. Тележурнал.
17.30 Дог-шоу.
18.00 Муз. поздравления.
18.50 Телегазета.
19.00 Сегодня.
19.15 Фестиваль мини-сериалов. "Тайные преступления", з.с.
20.05 Телеигра "100 к 1".
20.35 Док. сериал "Криминальная Россия".
21.00 Намедни.
21.45 "Куклы".
22.00 Телегазета.
22.10 Мир кино: "Гувер против братьев Кеннеди", 2 с.
24.00 Сегодня.
00.35 Эротические шоу мира.

"ОТБ"

Воскресная фильмотека.

9.00 М/ф "Чудеса на виражах".
10.35 Реклама.Х/ф "Принцесса - невеста".
12.20 Уроки русского языка.6 урок.
12.40 Реклама.Х/ф "Поющие в терновнике" ."Упущенные годы", 1 и 2 ч.
15.45 "Большой Кремлевский дворец", 2 ч.
16.10 Реклама.Х/ф "Прогулка в облаках".
20.00 Реклама.
20.05 "Русский Израиль".
20.30 ТВ-ателье с Л.Аксеновой.Уроки кройки и шитья.
20.55 Реклама.Х/фильм "Клеопатра".

"3 КАНАЛ"

18.00 Мультфильм.
18.20 "Судьба принцессы", ч. 8.
18.30 "Золотой теленок", 2 с.

Мүнхэ-Сарьдагай нэрэмжэтэ литературна нэгэдэлэй 60 жэлэй ойдо

УУЛЫН БУЛАГАЙ УhАНhАА...

Үбhэнэй отог соо үргэhоо сэлмэшоод үльгэр онтохо хэлсэдэг үхибүүн наhамнай бэлэй!..Үүлэн боро тархитай үльгэршэ үбгэнэй үргэн доро орожо hуушоод шагнадаг үльгэрэй аялга үнэтэйл даа маанадта хэзээдэшье!.. Аршааншадай аягтай хүхюун дүхэриг соо гү, айлай зоной ажалай hүүлээр зуураахинайхиие сугларан hахиhан гуламтын дэргэдэ гү—аха хүнэй ээмдэ нэнгэн няалдажа hуунхай, дүүнэрээ дүнгэн тэбэринхэй, үльгэршын үгэ бүхэниие эхэ эсэгэ, абгай эзынэрэйнгээ дунда үнэн боложо байhан үйлэ хэрэг мэтээр сэдьхэлээ долгисуулан шагнадаг байhанаа ойндоо оруулаял, минии үетэн!..

Буряад үльгэр, онтохон!..

Мүнөө үеын балшар бага үхибүүд маанад мэтээр буряад үльгэр-онтохоной баян, уян хэлые сэдьхэлдээ шэнгээжэ, баатар мэргэн зоной габьяа солодо зоригоо мүхэжүүлэн hууна гү? Үглөө, үдэшэ бүри ханын тэндэ hанаа хүсэл татан ялардаг телевизор ехэнхидээ hахяад лэ, hонин hайхан үльгэр онтохонуудые hонор сээжэдээ хадуужа абахаяа, хурдан хурса хэлээр хоорондоо урилдажа байгаад өөhэдөө тэрэниие хэлсэхэеэ болинхойл даа гэжэ заримдаа бидэ урмаа хухаран урууга харадаг бэшэ гүбди?

Теэд олон үхибүүдые жэрытэр hуулгаад жэгдэхэн hайхан аялгаар шүлэглэн байжа үльгэр хэлэхэ хэн мүнөө үедэ маанадай дунда биий?

Үгыл ха даа, үгы!..

Саг сагтаа, сахилза хүхэдөө гэжэ hанаагаа амаруулаад лэ, үльгэршэднай үгы боложо дуулhашоол даа гэхэнь гү, минии үетэн!..

Байза, байза!..

Маанадай дунда эгээл тиимэ үльгэршэн бии hэмнай! Үльгэрые үдэшэ дүүрэн гансал шүлэглэн, нэгэшье газарта торожо тогтожо байнгүй хэлэжэ гаршадаг хүн!.. Ондоо үльгэршэн hөө шагнажа абаhанаа үлөөн дуhаангүй дамжуулхаhаа гална. үгын. удхын талаар хурсадуулжа, хурдадхуулжа шададаг, найруулгыень найруулдаг, найдалыень үргэдэг хүн бии hэмнай!

Биил hэн...

Тэрэ нүхэрнай Владимир Халхуев...

Удэшэлэн тэрэнэйдэ "үльгэрөө хэлыш даа, Володя-а!" гэлдэhээр айл сэлеэнэйнь зон орожо ерэгшэ бэлэй. Аюул гэмтэ үйлын ёродо дайрагдажа, арбаадхан гаран наhандаа үбшэн үлбэр болобошье, хожомоо яhала задарюун хүбүүн гэгдэжэ ябаа. Теэд тэрээхэн үбшэниинь золгүйдүүлжэ дахин хүдэлhэн юм. Тиимэhээ эмшэлгын газараар үни удааная hүүлэй үедэ ябадаг hэн. Хаphанай уушханай больницада ехэнхидээ наhанайнгаа hүүлшын жэлнүүдтэ хэбтэхэ. "Үльгэрөө хэлыш даа, Володя-а!"—гэлдэhээр тэндэшье хүнүүд палатадань сугларшаха. Володя хэды ядаруушаг юумэ хэбтэбэшье, иимэ үедэ гансата hэргэшэдэг hэн. Тэрэнэй дабхаряатай галагар ехэ хара нюдэнүүд соо ошон сасаржа, зурагар хурса нидхэнүүдынь хүнгэхэноор өодөө дэбигдэшэхэ, нарихан хара шарайнь гэгээршэхэ...

Шагнагшад үни удаан hуунгүй, нэгэ шалтаг олоод гаража ошохоёо тэмүүлхэ... "Урдань хэды соошье хэлэхээр hэнби",—гэжэ үлэhэн нүхэдтоо гунигтайханаар үгэлөөд абагша hэн.

Бүри бэеынгээ сула ябахада, үльгэрөө түүрээн хэлэжэ байхань гайхамшагтай, hүрөөтэй бэлэй!

1966 ондо Буряадай уран зохёолшодой холбоон Түнхэндэ ерэжэ, нүүдэл заседани үнгэргөө юм. Нютагай эхилэн бэшэгшэдэй зохёолнуудые зүбшэн хэлсэхэhээнь гадна, ажалша зоноор аргагүй hонин уулзалгануудые хэхээр Дондок Улзытуев, Цырен Галанов, Цыденжап Жимбиев, Цырен-Дулма Дондокова, Алексей Бадаев болон бусад айлшалан ерээ.

Үргэн тэгшэ ээмтэй, нарихан үндэр хүбүүн ендэр дээрэ гаража, "Осордой мэргэн баатарhаа" хэhэг уншан дуудан эхилбэл даа!..

Хуур гартань үгы hэн (тэрэ хуураар тон бэрхэ наададаг байгаа)—уужам талануудай, уула хаданнуудай хүгжэм хурдан хүлэгэй hүүл дэлhэнhээ хүгжэн бадаршаба, хүбүүн артист мэтэ аяг арга гаргангүй. юрэл уяхан зоолэн хоолойгоороо уhа урдахуулhандал хэлэжэл байна—тэрэ ендэр дээгүүрээ мэнэ мэнэ самнажа, хатаржа ябашахаць гү гэхээр, үльгэрэй үнэн шэдиие үргэн олоной урда үргэн дэгжээн байгаал hэн!..

Уран зохёолшод угтан амаршалаа. Хожомынь Владимирые тэдэнэр, илангаяа Цыденжап Жимбиев Цырен Галанов хоёр хүндэ хүшэр үедэнь туhалдаг, туhалхаяа хүсэжэ ябагшад бэлэй.

Буряадай номой хэблэлэйхид тэрэниие дэмжэжэ, амиды ябахадань хоёр номынь барлан гаргаа. "Нүхэдэй уулзалга" (1969) болон "Алтан дэбтэр" (1973) гэhэн номуудынь уншагшад ехэл халуунаар хүлеэн абаhан байха. Теэдэ номууд соонь ехэнхидээ оёрынь зохёоhон, найруулhан онтохонууд болон рассказуудоро. Үльгэрнүүдынь хэhэг хэhэгээр аймагай "Саяан" газетын хуудаhануудта толилогдохоо сааша хаанашье гараагүй байhаар... Зарим тэдыниинь БИОН-ой арадай аман зохёол шэнжэлдэг таhагта үгтэhэн юм.

"Эрхэ-Сүмэн тайжа", "Осордой мэргэн", "Абатай Сагаан хаан", "Шудармаан баатар", "Эдир Шулуун баатар", "Бата Ошор баатар", "Алтан Шагай Мүнгэн Шагай хоёр" (Түнхэнэй вариант)—иимэ томо үльгэрнүүдые бултыень сээжээр мэдэдэг, хэлэдэг байгаа. "Гэсэрэй" Түнхэнэй вариантые зуун жэлдэ монгол арадай манжын урдаhаа тэмсэhэн хүдэлөөниие ударидаhан үнэн бодото нюур хадаа маанадые hонирхуулаагүйдөө аргагүй.

Владимир үльгэрнүүдые бүри багаhаа нютагай үльгэршэ үбгэдhөө Хусын Сунды Бухын Жалсарай хоёрhоо шагнажа, сээжэлдэжэ абажа эхилээ юм. Алтан мундаргануудай хормойдохи аршаангуудай нэгэн болохо Субаргын аршаанда байхадаа, Хусын Сунды үбгэнhөө аяар 42 үльгэр болон онтохонуудые сээжэлдэжэ абаа. Үльгэршэн бишыхан Володиие—иимэ аман үгэдэ дуратай, hонор хурса ухаатай хүбүүе—олоhондоо тон ехээр баярлаhан, үльгэр хэлэхэдээ хажуудаа зэргэлүүлжэ hуулгаха, хойто үдэрынь өөрыень дабтуулха, тиихэдээ ороидоо hамаран худхангүй дамжуулжархихадань урма баяраар дүүрэдэг hэн.

Нютагтаа булганда мэдээжэ үльгэршэн болоошье haa, тэдэнээ толилуулха тухай ой ухаандаашье бододогүй hэн. Хэрбээ тэрэ үедэнь аймагай газетэдэ Балдан Ябжановай, Лопсон Тапхаевай, Владимир Тулаевай, Шагдар Байминовай ажаллажа байгаагүй haa, Владимир Халхуев гэжэ уран зохёолшын нэрэ бии болохогүй hэн ха.

Юуб гэхэдэ, Володя багадаа хүндөөр үбшэлжэ, тэрээнhээ хойшо hүргуулида ябаагүй, оройдоол гурбан класс эрдэмтэй хадаа сааphан дээрэ бодолоо дэлгэхэ тухай яагаад hанаашалхаб! Балдан Ябжановай хара хүсөөр шахуу баалахадал, тэрэ гартаа гуурha баряад нэгэтэ hууба. Теэд тэрэнээ нэгэ хуудаhан дээрэ бэшэhэн юумээ дүүнэртээ—Ешин-Хорло Цырен-Ханда хоёртоо харуулhаниинь, тэдэнэрынь улаан таша олон алдуунуудые оложо, багшанар мэтээр тэмдэглэжэрхихэдээ яахабши! Теэд үсэд хатуу, залан сэхэ Владимир эшэhэн гайхаhандаа сааphа гуурhаа саашань холо шэдэжэрхёогүй, харин дүүнэрэйнгээ hүргуулиин номуудые урдаа дэлгэдэг болобо. Үдэртоо барилгын хүндэ хүдэлмэридэ ябажа ерээд, үдэшэлэндөө айлайнгаа зоной гуйлтаар нарин уранай юумэ—шкаф, буфет, сонхын раама гэхэ мэтэнүүдые дархалаад, харин hүниндөө эрдэм дээрэнюдэнэйнгөө эреэлжэтэр hуудаг бэлэй! Удахагүй тэрэ ород буряад хэлэндээ олиггүй хурдан болошоо.

Түрүүшынгээ рассказуудые бэшэжэ эхилхэдээ, баhал нэгэ бага маргаад абаhан юм. "Битнай hургуули багатай хүн ха юмбиб, тиихэдэ уран зохёолшо..."—гэжэ дуугаржа эхилхэтэйнь хамта уран зохёолшо нүхэдынь аргааханаар hөөргэдэжэ, зохёолой зарим тэды оньhон арганууды хэлэжэ үгэхэ аргатайби, ши заатагүй hонин рассказуудые бэшэхээрши гэжэ дэмжэн ойлгуулhан байха.

Владимирай зохёол дээрэ hуудаг болошоходо, эхэ эсэгэ хоёрынь саагуураа баярлаhаншье, баhа ажал дээрээ ажал нэмэбэ гэжэ хайрлаhаншье, хорёод туршаhаншье гэлэй. Эсэгэнь, Сэдэн гэдэг, өөрөө яhала олон үльгэр онтохо, оршуулжархиба. Журналист, эхилэн бэшэгшэ уран зохёолшо Виктор Семёновой саашадань гар хүрөөдхиhэнэй hүүлдэ яhала зохидхон юумэ "Саяан" газетэдэ толилогдожо, дүтынь зон баярлаа бэлэй.

Уран дархан Владимирай тэрбэгэр сагаан hүхөө баряад ерэхые Галба нютагайнь зон hүрэ байшан бодхожо байхадаа, хүлеэхээрээл хүлеэгшэ hэн... Эгээл иигэжэ Владимир Халхуевай зохёолнуудые хужарлан уншахаяа зон сэдьхэлээрээ тэгүүлэгшэ hэн!.. Владимир Халхуев зон соогоо ажаhуугша, юрэл тэдэнээрээ хөөрэлдэhэн мэтээр зохёолоо найруулагша бэлэй!..

Мүнөө Галбын дунда hургуулиин үхибүүд Сэрэн-Дулма Доржиевна Митриковагай хүтэлбэри доро Владимир Халхуевай нэрэмжэтэ уран зохёолой кружогто бэлиг шадабарияа бэежүүлэн хүгжөөжэ байна...

Владимир Халхуев гурбадахи номоо бэлдэжэ хэблэлдэ дурадхаад байтараа 1975 ондо сагhаа урид наhа барашаhан юм.

Энэ ном бэлдэгдэхэдээ, ехэнхидээ тэрэ гурбадахи номhоонь эхи абтажа согсологдобо.

Хэрбээ уншагшадай досоо hайхан мэдэрэлэй, hонин шог зуагаай үлөө haa, Владимир Халхуевай арад зонойнгоо агуу бэлиг, ашата баялиг зүрхэн соогоо богонихон наhанайнгаа замда абажа ябаhаниинь талаар ошоогүй гэжэ hанаагаа зahахаар...

Агууехэ багша Владимир Ильич Лениндэ зорюулhан шэнэ үеын үльгэр зохёохомни гэжэ бэшэhэн юумэндээ нэгэнтэ бэшэ эрьежэ, зahажа, hэльбэжэ hуугша hэн... Тэрэ үльгэрынь нээрээшье, нэгэ онсо янзатай бэлэй. Шүлэг прозо хоёр эртын монголшуудай зохёол болохо "Нууц товчоо" гү, али урдахи зуун жэлдэ Монголдо ажаhуулhан Иджиннашын романууд соохидол холилдон, hэлгэлдэн, Владимир Халхуевай "Алтан дэбтэр" соо утаhа бүрин орohон байха.

Владимир Халхуев мүнөө ороидоол табин наhан дээрээ ябаха hэн.

Теэд "Алтан дэбтэрэйнь" аялга шэнхинэhээр...

Дээрэнхыхэн дээрэнхы
Дээрэн сэеэ дурасхаалда
Дайдын олон хүгжэмшэд
Дуугаа дэлгэн зэдэлүүлөө.
Үүлын булагай үгыдэ
Уhан хаанаhаа гарахань бэ,
Үбгэ эжэгнэрэй үгыдэ
Үльгэр хаанаhаа гарахань бэ!

Мэргэн баатарай үльгэрые
Мүнхэ арадынь зохёодог,
Морин хуураа шэнхинүүлэн,
Магтан байжа дууладаг!
Холбожо зохёоhон үльгэрынь
Хурдан моришой жэшээлхээр,
Хүсэтэ баатарайнь алдарые
Хурса hэлмэтэй жэшээлхээр...
Арад зоной сээжэhээ
Аман зохёол дэлгэрэг,
Алдарта баатарай дурасхаалда
Алтан аялга шэнхинэг!

Ардан АНГАРХАЕВ.

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Редактор А. Л. АНГАРХАЕВ.

РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИЙ: С.Д.РИНЧИНОВ (редакторай орлогшо), Б-М.Ж.БАЛДАНОВ (харюусалгата секретарь), Р.Б.ГАРМАЕВ (Буряад Республикын Президентын ба Правительствын аппарат), Д. Д .СУНДАРОН (Буряад Республикын Арадай Хурал), таhагуудые даагшад: Г. Х.ДАШЕЕВА, Ц. Ц. ДОНДОГОЙ, С.Д.ОЧИРОВ, Т.В.САМБЯЛОВА , В.И.ЛИНГАЕВ (хэблэлэй директор).

Манай адрес: 670000, Улаан-Үдэ, Каландаришвилиин үйлсэ, 23, "Буряад үнэн" газетын редакци.

Газетэ хэблэлэй 2 хуудаhан хэмжээтэй. Индекс 50901. Хэhэг 4317. Хэблэлдэ гушаагдаhан саг 17.00.

"Республиканска типографи" гэhэн АО-до газетэ хэблэгдээ. Директорэйнь телефон: 2-40-45. Б-0079-дэхи номертойгоор • бүридхэлдэ абтанхай. Заказ № 7876.

Редакциин телефонууд: редакторай - 2-50-96, приёмный - 2-54-54, редакторай орлогшын- 2-68-08, харюусалгата секретариин - 2-50-52, секретариадай - 2-62-62, таhагууд: үндэhэтэнэй болон политическэ асуудалнуудаар - 2-55-97 (даагшань), 2-61-35, 2-56-23, экономикын - 2-64-36 (даагшань), 2-63-86, 2-61-35, 2-67-81, соёлой болон түүхын - 2-60-21 (даагшань), 2-57-63, залуушуулай, оюутанай ажабайдалай болон олониитын хүдэлмэриин - 2-54-93 (даагшань), 2-34-05, мэдээсэлэй болон соносхолой 2-69-58; корректорнуудэй - 2-33-61, компьютерна түбэй - 2-66-76.

" Бурятия" хэблэлэй телефонууд: директор - 2-49-94, бухгалтери - 2-23-67, вахта - 2-35-95.